

JAARVERSLAG 2000

BEDRIJFSFONDS
VOOR DE PERS

JAARVERSLAG 2000

BEDRIJFSFONDS VOOR DE PERS

INHOUDSOPGAVE

Samenstelling bestuur in 2000 4

1. Verslag over 2000 en vooruitblik 2001 7
2. Ontwikkelingen in de pers 17
3. Subsidie- en kredietverlening 27
 - 3.1 Aanvragen voor individuele steunverlening 29
 - 3.2 Aanvragen voor financiële steun ten behoeve van onderzoeksprojecten of gezamenlijke projecten van persorganen 33
 - 3.3 Bezwaar en beroep 42
4. Onderzoeksbeleid 45
 - 4.1. Media en etnische minderheden 47
 - 4.2. Mogelijke kostenbesparingen kleine bladen 52
 - 4.3. Onderzoeksbeleid 2001 54
5. Financiële middelen 57
 - 5.1. Inleiding 59
 - 5.2. Jaarrekening 62
 - 5.3. Toelichting bij de jaarrekening 64
 - 5.4. Accountantsverklaring 72

SAMENSTELLING BESTUUR IN 2000

prof. dr. S.W. (Sytse) Douma (voorzitter)

Benoemd als bestuurslid voor het eerst bij KB van 11 december 1992; per 1 januari 1998 herbenoemd voor een tweede periode bij KB van 3 december 1997.

Voorzitter bij KB van 3 december 1997 per 1 januari 1998.

drs. J.B.H.M. (Jan) Beks (vice-voorzitter en thesaurier)

Benoemd als bestuurslid voor het eerst bij KB van 6 augustus 1991; per 1 september 1996 herbenoemd voor een tweede periode bij KB van 23 juli 1996.

Thesaurier sinds 1995, vice-voorzitter sinds 1 januari 1998.

F.I.M. (Ferry) Houterman

Benoemd als bestuurslid voor het eerst bij KB van 24 januari 1997 ingaande 1 maart 1997.

mevr. prof. mr. dr. E.M. (Liesbeth) Kneppers-Heijnert

Benoemd als bestuurslid voor het eerst bij KB van 1 juli 1998 ingaande 1 juli 1998.

S.M. (Simon) Korteweg

Benoemd als bestuurslid voor het eerst bij KB van 23 juli 1996 ingaande 1 september 1996.

mevr. drs. J. (Johanneke) Liemburg

Benoemd als bestuurslid voor het eerst bij KB van 1 juli 1998 ingaande 1 juli 1998.

mevr. mr. W.M.C. (Wil) de Vrey-Vringer

Benoemd als bestuurslid voor het eerst bij KB van 1 augustus 1995 per 1 september 1995 en herbenoemd per 1 september 2000 bij KB van 9 november 2000.

De leden van het bestuur worden voor een periode van vijf jaar benoemd bij Koninklijk Besluit (KB). Op grond van de Mediawet is voor bestuursleden herbenoeming voor één aansluitende periode van vijf jaar mogelijk.

In het verslagjaar belegden wij elf bestuursvergaderingen waarin vele onderwerpen aan de orde kwamen. Ook in dit jaar waren er opnieuw veelvuldig contacten met het Ministerie van OCenW.

Het bestuur van het Bedrijfsfonds wordt ondersteund door een bureau. Dit bureau was in 2000 als volgt samengesteld:

drs. L.H.A. Lichtenberg, directeur

drs. A.R. van Dijk, adjunct-directeur

mevr. C.M.M. Wissink, parttime administratief

medewerkster

mevr. J. Benzie-Olree, parttime administratief

medewerkster

De vaste medewerkers van het bureau zijn op grond van de Mediawet in dienst van het Bedrijfsfonds voor de Pers. Zij worden benoemd door het bestuur.

HOOFDSTUK 1

VERSLAG OVER 2000 EN VOORUITBLIK 2001

In het verslagjaar hebben in onze werkzaamheden vooral drie ontwikkelingen in het perslandschap vrijwel voortdurend verdere aandacht gevraagd. Opnieuw was dat de voortschrijdende concentratie in de perswereld. Daarnaast kwamen in het verslagjaar wederom knelpunten in de informatievoorziening ten behoeve van etnische minderheden aan de orde. En tenslotte bogen wij ons verder over de wenselijkheid en mogelijkheden van het stimuleren van informatieproducten via internet die wat betreft hun journalistieke kwaliteit, betrouwbaarheid en onafhankelijkheid met persorganen binnen de werkingssfeer van het Bedrijfsfonds voor de Pers te vergelijken zijn.

Concentratie in de perswereld. Volgens de Commissie Mediaconcentraties (Commissie-Jesserun), die in 1999 advies aan de regering uitbracht, is er sprake van concentratie in alle onderdelen van de mediasector. Dat geldt zeker voor de perswereld en in bijzondere mate voor de dagbladpers. Desondanks meende de commissie dat er vooralsnog weinig gevaar is voor het verschromen van de pluriformiteit en de kwaliteit van de media. Dat standpunt getuigde van een gevaarlijk optimisme. De commissie toonde een groot vertrouwen in de heilzame werking van de markt, in de Mededingingswet en in de Nederlandse Mededingingsautoriteit. In de loop van het verslagjaar kregen we echter steeds meer aanwijzingen dat op termijn verschillende lokale en regionale kranten het moeilijk gaan krijgen. In gesprekken met personen uit de perswereld bleek ons dat daar de verwachting leeft dat vooral deze kranten het door kostenstijgingen en opbrengstenstagnaties of -dalingen in de nabije toekomst moeilijk(er) krijgen. Het samenvoegen van twee of meer tot hetzelfde concern behorende regionale dagbladen wordt door velen als enige oplossing voor deze problemen gezien.

In september van het verslagjaar maakten wij de staatssecretaris per brief hierop attent, waarbij wij aantekenden dat door het afnemen van het aantal regionale dagbladen de pluriforme nieuwsvoorziening op lokaal of regionaal niveau kan verschromen. Het verdwijnen van één lokale of regionale uitingsvorm behoeft niet per definitie tot verschroming van pluriformiteit te leiden, omdat andere media die ruimte kunnen opvullen. Echter doordat

elk medium zijn specifieke hoedanigheden heeft en zijn hiermee samenhangende sterke en zwakke punten, kunnen media vaak slechts in beperkte mate functies van elkaar overnemen. Wanneer in een regio een krant verdwijnt, bieden andere media door hun specifieke functies en verschijningsvormen (sterke gerichtheid op lokale gebieden buiten het verspreidingsgebied van de verdwenen krant, landelijke gerichtheid, accent op commerciële informatie, wekelijkse verspreiding in plaats van dagelijkse) lang niet altijd adequate alternatieven voor het verdwenen medium. Met de verdwijning van zo'n krant wordt dan de kans op verschraling van de pluriformiteit in de lokale of regionale informatievoorziening groter. Ook wanneer kranten binnen een regio worden samengevoegd neemt die kans toe, al bestaat zeker de mogelijkheid dat de nieuwe krant die uit deze samenvoeging voortkomt, door ruimere budgetten een kwalitatief beter informatieproduct vormt. Niettemin verdwijnt er dan een uitingsmogelijkheid, waarbij niet op voorhand vaststaat dat hierin altijd door een ander of beter medium voorzien wordt. We blijven naar wegen zoeken om het gevaar van een dergelijke verschraling tegen te gaan. Het signaleren en monitoren van ontwikkelingen op dit gebied zien we als mogelijkheden om dergelijke gevaren bespreekbaar te maken en daarmee althans enigermate te keren.

Knelpunten informatievoorziening etnische minderheden. De relatie media en minderheden is een onderwerp dat volop aandacht behoeft en de laatste tijd ook hier en daar meer krijgt. Vandaag de dag bestaat er in ons land een breed scala aan mogelijkheden voor communicatie en informatie. Iedereen kan daar in beginsel gebruik van maken. Tegelijk zien we dat bepaalde groepen in onze samenleving toch nog een zeker tekort aan informatie hebben, en vooral aan informatie die betrekking heeft op het nieuws, achtergronden bij het nieuws, commentaar op het nieuws, kortom alles wat direct of indirect betrekking heeft op de politieke meningsvorming. Uit onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat mensen meer tijd besteden aan het lezen van de krant naarmate hun opleiding hoger is. Er zijn ook aanwijzingen dat mensen met een minimuminkomen bezuinigen door de krant of het tijdschrift de deur uit te doen. Voor hen dreigt een informatie achterstand wanneer die informatieleemte niet door andere

bronnen wordt opgevuld. De praktijk leert dat andere media meestal niet goed in staat zijn die groepen burgers gelijkwaardige informatie te bieden. En we zien ook dat door concentratiebewegingen in de media kleine uitingsmogelijkheden, waaronder kleine bladen, in het gedrang kunnen komen. Kortom, er zijn ondanks de overvloed aan informatie die dagelijks over ons wordt uitgestort, toch knelpunten te signaleren waar we als samenleving oog voor moeten hebben.

Een van die knelpunten is het feit dat vooral culturele minderheidsgroepen dikwijls informatie missen door het ontbreken van op hun specifieke wensen en behoeften toegesneden persorganen. Uit kwalitatief onderzoek van de Sectie Communicatiewetenschap van de Katholieke Universiteit Nijmegen valt bijvoorbeeld af te leiden dat de informatiehonger van die groepen over de eigen kring en het moederland slechts ten dele door het huidige media-aanbod wordt gestild. Men heeft nog een sterke behoefte aan informatie uit het herkomstland en gaat naar alternatieven zoeken om deze informatie te verwerven. Deze informatie wordt daarom voornamelijk in de buitenlandse media gezocht. Allochtonen herkennen zich verder te weinig in de Nederlandse media. Het beeld dat in de media opgehangen wordt, wordt niet als een terechte afspiegeling van de Nederlandse multiculturele samenleving ervaren. Dit is ook een reden waarom men zich tot media uit het herkomstland wendt. In algemene zin is er behoefte aan meer aandacht in Nederlandse persorganen voor thema's die relevant zijn voor allochtonen. Meer nadruk zou dienen te worden gelegd op het nieuws- en het multiculturele aspect in de berichtgeving. Veel allochtonen vinden ook dat de berichtgeving omtrent hun etnische groep te eenzijdig en overwegend negatief is. Buitenlandse persorganen zijn onvoldoende in staat om in die informatiebehoeften te voorzien, doordat ze nauwelijks of geen informatie over hun huidige woonomgeving verschaffen dan wel te eenzijdige informatie bieden. Persorganen die hier in hun eigen taal worden geproduceerd, zijn dikwijls door geldgebrek niet bij machte hun exploitatie te continueren of verder uit te bouwen. In hoofdstuk 4 van dit jaarverslag wordt uitgebreider op dit onderzoek ingegaan.

Bij verschillende gelegenheden attendeerden wij als Bedrijfsfonds op dergelijke knelpunten in de informatievoorziening die het naar ons oordeel noodzakelijk maken het overheidsbeleid ten aanzien van de pers bij te stellen. En wel meer in de richting van het scheppen van voorwaarden om barrières in de toegang tot de maatschappelijke informatievoorziening weg te nemen, de journalistieke mededinging te bevorderen en daarbij ruimte te scheppen voor het nieuwe, het ongebruikelijke en weinig bekende in de maatschappelijke informatievoorziening. Een dergelijk beleid legt zich toe op stimuleren en vernieuwen, het bevorderen van ideeën gericht op strategische vernieuwing.

Wat betreft culturele minderheden richten we ons daarbij allereerst op het ondersteunen van projecten van afzonderlijke persorganen die een redelijk uitzicht hebben op verbetering van hun financieel-economische positie. Een vangnetfunctie met tegelijkertijd een prikkel tot zelfhulp. Daarbij hebben we in de loop van de tijd ervaren dat de regels op het gebied van de werkingssfeer van het Bedrijfsfonds met name voor bladen van minderheden beperkend kunnen werken en dat ook een meer tegemoetkomend beleid voor die bladen nodig kan zijn om ze in de toekomst werkelijk op eigen krachten goed te laten functioneren. Op twee punten zou voor persorganen gericht op culturele minderheden de huidige werkingssfeer van het Bedrijfsfonds dienen te worden verruimd om deze persorganen meer kansen te geven. We denken hierbij met name aan de volgende mogelijkheden:

1. verruiming van de werkingssfeer tot nieuwe bladen met een lagere verschijningsfrequentie dan dagbladen (verruiming van art. 130, derde lid, Mediawet);
2. verruiming van de werkingssfeer tot bestaande bladen met een lagere verschijningsfrequentie dan eenmaal maandelijks (verruiming van art. 129, 2^e lid onder d, MW).

In juni 1999 kaartten we dit in een advies bij de staatssecretaris aan. Tijdens het algemeen overleg in de Tweede Kamer van 7 oktober 1999 (TK 1999-2000, 26 597 nr.3) over de notitie media- en minderhedenbeleid, liet deze weten ervoor te voelen dat de werkingssfeer van het Bedrijfsfonds voor de Pers wordt

verruimd ten behoeve van steun aan persorganen die een multicultureel karakter hebben dan wel gericht zijn op een specifieke migrantengroepering. Hij kondigde aan in dat jaar een aparte nota over de pers te zullen uitbrengen. In de Cultuurnota 2001-2004 van 19 september 2000 en in de brief aan de Tweede Kamer over de voortgang van het media- en minderhedenbeleid van 10 november 2000 deed hij deze toezegging nogmaals.

Een andere invalshoek in ons beleid op het gebied van de informatievoorziening van en voor culturele minderheden vormt de mogelijkheid tot het financieel ondersteunen van *onderzoek* op dit gebied. Wat dit betreft stelde het Bedrijfsfonds voor de Pers eerder uitkeringen beschikbaar voor onderzoek gericht op bijvoorbeeld het verbeteren van de berichtgeving voor en over allochtonen via de Europese media, het inventariseren van allochtone, werkzoekende journalisten en het verkrijgen van een beeld van eerdere ervaringen met instroomprojecten van allochtone journalisten op redacties, en het voorbereiden van mediatraining voor minderhedenorganisaties. Bovendien zij in dit verband verwezen naar het onderzoek naar de mediabeleving van allochtonen in ons land, dat in opdracht van de NVJ en het Bedrijfsfonds voor de Pers uitgevoerd werd door de Sectie Communicatiewetenschap van de Katholieke Universiteit Nijmegen. De voorlopige resultaten van dit onderzoek werden gepresenteerd in maart 1999 op onze discussiebijeenkomst *Pluriforme informatie in een pluriforme samenleving*. Vermelding verdient hier ook het inventarisatieonderzoek naar de aard en omvang van de markt van bestaande gedrukte media met nieuws en andere informatie bestemd voor of gemaakt door culturele minderheden in Nederland. Blijkens deze inventarisatie omvatte deze markt eind 1999 bijna 200 bladen, waarvan er ruim honderd via een adres in Nederland werden uitgegeven. We zijn voornemens dit onderzoek periodiek te laten verrichten en zullen dat dit jaar ook verder in gang zetten. In hoofdstuk 4 van dit jaarverslag wordt uitgebreider op de hierboven beschreven onderzoeken ingegaan.

Al deze lijnen van onderzoek kwamen aan het eind van het verslagjaar samen in de cd-rom *Etnische minderheden en de media*,

die een bundeling bevat aan informatie over wat er tot nu toe op het gebied van onderzoek naar de relatie media en minderheden is verricht. Het doel van deze Engels- en Nederlandstalige cd-rom, een samenwerkingsproject van de NVJ-Werkgroep Migranten en Media, de Sectie Communicatiewetenschap van de Nijmeegse universiteit en het Bedrijfsfonds voor de Pers, en vervaardigd door de Nijmeegse onderzoekers, is allereerst om de onderzoeksresultaten op een toegankelijke manier te presenteren aan een brede doelgroep. Daarbij is vooral gedacht aan journalisten, studenten journalistiek en communicatiewetenschappen, onderzoekers op het terrein van de media in relatie tot etnische minderheden en beleidsmedewerkers bij migrantenorganisaties, overheidsinstellingen en andere organisaties in binnen- en buitenland. Maar we hopen op meer, namelijk dat deze cd-rom, die begin 2001 aan minister Van Boxtel voor Grote-Steden- en Integratiebeleid gepresenteerd werd, ook gedachten losmaakt en onderbouwt voor verder onderzoek.

Internet-informatieproducten. Via het internet worden in toenemende mate allerlei informatieproducten aangeboden, die onderling sterk variëren wat betreft hun journalistieke kwaliteit, betrouwbaarheid en onafhankelijkheid. Binnen die groeiende stroom aan informatie via internet achten wij het ter wille van een waarlijk pluriforme maatschappelijke informatievoorziening wenselijk vooral de journalistieke informatieproducten te stimuleren. Dergelijke producten, die door persbedrijven maar ook door andere (niet-pers)bedrijven vervaardigd worden, beogen vooral nieuws, achtergrondinformatie, analyse en commentaar te brengen gericht op de maatschappelijke actualiteit in haar algemeenheid, mede in het belang van politieke meningsvorming. We achten het wenselijk dat er een tijdelijke, experimentele kaderregeling totstandkomt om dergelijke producten te stimuleren. Ze zullen ook een redactiestatuut dienen te hebben en wellicht zijn nog andere voorwaarden denkbaar om te bereiken dat ze van een zekere kwaliteit en onafhankelijkheid getuigen. We hebben een regeling voor ogen die aan journalistieke internet-informatieproducten in gelijke omstandigheden ten goede komt, maar die in haar uitwerking in het bijzonder gericht wordt op de producten die zo'n

stimuleringsubsidie het meeste nodig hebben. Verder zou die stimuleringsubsidie ten hoogste 40% van de projectkosten van dat informatieproduct dienen te bedragen, met een maximumbedrag per product en voor de gehele regeling. Bij het schrijven van dit jaarverslag waren we met het uitwerken van nadere voorstellen op dit gebied in het laatste stadium van voorbereiding.

Het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers.

HOOFDSTUK 2

ONTWIKKELINGEN IN DE PERS

Reeds een aantal jaren nemen wij in ons jaarverslag een overzicht op met gegevens over ontwikkelingen in de pers. Deze gegevens hebben, evenals het voorgaande jaar, slechts betrekking op de dagbladsector, de sector waarover de meeste gegevens voorhanden zijn.

Vanaf mei 2001 zal via de website *www.bedrijfsfondspers.nl* een monitor beschikbaar zijn met gegevens over de media in het algemeen en de persbedrijfstaking in het bijzonder. Deze monitor geeft de verscheidenheid (pluriformiteit) in de nieuws- en informatievoorziening over meerdere jaren in Nederland weer. Het gaat daarbij ook om media die buiten de werkingssfeer van ons fonds vallen, zoals de gratis dag- en nieuwsbladen en de regionale omroep. De monitor geeft daarmee een breder beeld dan wat in dit verslag is opgenomen. De monitor wordt periodiek ververst en aangevuld en blijft de komende jaren in ontwikkeling.

De cijfers in dit hoofdstuk geven een overzicht over de afgelopen vijf jaren van aantallen en oplagen van dagbladen, van aantallen dagbladondernemingen, van marktaandelen van alle dagbladondernemingen, uitgedrukt als percentage van de totale oplage van alle dagbladen en tenslotte van de redactionele en aanbiedersconcentratie. In de toelichtingen van de tabellen worden enkele tendensen gesignaleerd om het lezen van de tabellen te vergemakkelijken.

Voor de berekening van de oplagecijfers is grotendeels gebruikgemaakt van gegevens van het Centraal Bureau voor Courantenpubliciteit (Cebuco). Daarnaast is materiaal gebruikt van De Journalist en het Handboek van de Nederlandse Pers en Publiciteit. De cijfers betreffende het aantal bladen met een zelfstandige hoofdredactie hebben betrekking op het einde van het kalenderjaar.

Het Cebuco-oplagecijfer tot en met 1997 (waarvan gebruik is gemaakt voor de oplagecijfers van alle dagbladen) is de som van het gemiddeld aantal abonnees van alle dagbladen in de maand september en de gemiddelde losse verkoop in de periode 1 juli tot en met 30 juni. Voor de cijfers vanaf 1998 heeft het Cebuco een andere meetmethode toegepast. Het grote verschil met de

voorgaande methode is dat ook bij de abonnementen nu een jaargemiddelde wordt gemeten (over 1 juli t/m 30 juni).

Aantallen en oplagen dagbladen. In tabel 1 zijn het aantal dagbladen met een zelfstandige hoofdredactie en de oplagen van alle dagbladen weergegeven, waarbij een onderscheid is gemaakt naar de oriëntatie van de bladen, te weten: specialistisch, regionaal en landelijk.

In 1997 is het aantal dagbladen met een eigen hoofdredactie gelijk gebleven. Op 1 januari 1998 gaan echter weer twee dagbladen samen verder: De Stem en het Brabants Nieuwsblad. Dat brengt het aantal zelfstandige regionale dagbladen vanaf 1998 op 26.

Begin 1998 wordt ook De Courant Nieuws van de Dag opgeheven. Dat heeft geen consequenties voor het aantal zelfstandige dagbladen, omdat gegeven de nauwe samenwerking met De Telegraaf de krant al niet als zelfstandig werd meegeteld.

In 1999 en 2000 is het aantal zelfstandige redacties niet veranderd.

TABEL 1 **DAGBLADEN:**
AANTALLEN EN OPLAGEN

Aantal zelfstandige hoofdredacties	2000	1999	1998	1997	1996
specialistisch	4	4	4	4	4
regionaal	26	26	26	27	27
landelijk	7	7	7	7	7
Totaal	37	37	37	38	38

Betaalde oplagen

specialistisch	109.094	103.385	100.954	101.101	99.454
regionaal	2.362.727	2.404.681	2.432.213	2.664.919	2.674.457
landelijk	1.959.802	1.969.366	1.981.539	1.987.037	2.010.634
Totaal	4.431.623	4.477.432	4.514.706	4.753.057	4.784.545
index totaal	98,16	99,17	100,00	105,28	105,98

In verband met de nieuwe berekeningsmethode van het Cebuco vanaf 1998, is de index voor dat jaar op honderd gesteld. De oplagecijfers laten een daling zien vanaf 1997. De cijfers van 1998 zijn moeilijk vergelijkbaar met 1997. Om een vergelijking mogelijk te maken heeft het Cebuco ook voor 1997 volgens de nieuwe methode de oplagecijfers bepaald. Alle oplagecijfers vallen dan een stuk lager uit. In 1997 zou de totale oplage berekend volgens de nieuwe rekenmethode gelijk zijn aan 4.513.775. Dat is ruim 200.000 lager dan volgens de oude methode. Een vergelijking tussen 1997 en 1998 waarbij beide volgens de nieuwe methode worden berekend, laat dus weer een lichte stijging zien van de totale oplage in 1998. In 1999 blijkt er toch weer sprake te zijn van een echte daling, die zich heeft voortgezet in het verslagjaar.

Aantal dagbladondernemingen. In tabel 2 is het aantal zelfstandige dagbladondernemingen over de laatste vijf jaar weergegeven. De cijfers geven de stand van zaken weer aan het einde van de desbetreffende jaren.

TABEL 2 **DAGBLADONDERNEMINGEN:**
AANTALLEN

Aantal zelfstandige ondernemingen	2000	1999	1998	1997	1996
alleen specialistisch	4	4	4	4	4
alleen regionaal	4	5	5	5	7
alleen landelijk	2	2	2	2	2
overig (combinaties)	2	2	2	2	2
Totaal	12	13	13	13	15

In 1997 wordt één van de laatste zelfstandige regionale dagbladondernemingen De Gooi- en Eemlander formeel door De Telegraaf overgenomen. De overname was al in 1996 aangekondigd. Daarnaast is in 1997 de Provinciale Zeeuwse Courant NV door het mediaconcern Wegener Arcade overgenomen. Al met al is dus het aantal zelfstandige dagbladondernemingen met twee afgenomen. In 1998 is het

aantal zelfstandige dagbladondernemingen gelijk gebleven. In 1999 is er weer veel beweging in de dagbladsector. In september wordt aangekondigd dat VNU haar dagbladen gaat verkopen. Vier van de vijf regionale dagbladen zouden aan Wegener verkocht gaan worden. De vijfde betrokken VNU-krant, Dagblad De Limburger, zou verkocht gaan worden aan het Telegraaf-concern. In 1999 is er uiteindelijk nog niets daadwerkelijk gebeurd omdat de verkoop onderzocht moet worden door de Nederlandse mededingingsautoriteit (NMa). In 2000 is de verkoop van de regionale dagbladen onder voorwaarden door de NMa goedgekeurd en kan geconcludeerd worden dat, de hele periode van vijf jaar overziende, er in die tijd drie zelfstandige regionale ondernemingen zijn verdwenen.

TABEL 3 **DAGBLADONDERNEMINGEN:**
MARKTAANDELEN
(rangorde gebaseerd op 2000)
uitgedrukt als percentage van de totale oplage van
alle dagbladen

	2000	1999	1998	1997	1996
PCM-Holding	30,36	30,32	30,55	30,46	30,33
Holdingmij De Telegraaf	29,76	25,78	25,53	24,85	24,33
Wegener	27,95	14,85	14,98	15,91	14,55
Noordelijke Dagbl. Combinatie	6,75	6,71	6,73	6,64	6,64
H. Sijthoff's Financieele Dagbl. BV	1,41	1,20	1,08	0,92	0,92
Reformatorisch Dagblad	1,31	1,30	1,28	1,21	1,19
Nederlandse Dagbl. Stichting	0,72	0,74	0,68	0,64	0,63
Prov. Persveren. voor Friesland	0,45	0,47	0,47	0,48	0,46
Uitg. Cobouw (d.i. Ten Hagen, Kluwer)	0,42	0,41	0,41	0,40	0,39
Uitg. Agrarisch Dagblad (d.i. Misset)	0,40	0,45	0,49	0,46	0,48
Barnev. Drukkerij en Uitg. (BDU)	0,25	0,26	0,26	0,23	0,23
Staatsdrukkerij en uitgeverij	0,24	0,25	0,26	0,29	0,28
VNU-Dagbladengroep	-	17,27	17,28	17,47	17,28
Prov. Zeeuwse Courant NV	-	-	-	-	1,28
Gooi- en Eemlander	-	-	-	-	1,09

Marktaandelen dagbladondernemingen. In tabel 3 is de ontwikkeling van de marktaandelen van alle ondernemingen weergegeven over een periode van vijf jaar. De rangorde is gebaseerd op de grootte van het marktaandeel dat de ondernemingen in 1999 hadden. De gegevens hebben steeds betrekking op de situatie aan het eind van het desbetreffende kalenderjaar. Als percenteerbasis is de totale oplage binnen de dagbladsector genomen, dat wil zeggen: inclusief specialistische bladen en niet bij de NDP aangesloten dagbladen.

Over de gehele periode heeft PCM-Holding het grootste marktaandeel van dagbladen in Nederland. Daarna volgt De Telegraaf. De twee grootste ondernemingen hadden in 1996 samen een marktaandeel van meer dan 50% (namelijk 54,66%). In 1997 vertalen zich de overnames van Dagblad De Gooi- en Eemlander en de Provinciale Zeeuwse Courant NV in stijging van de marktaandelen van respectievelijk Holdingmij De Telegraaf en Wegener. De verandering in de andere aandelen is minimaal. In 1998 is de verandering in marktaandelen over de hele linie minimaal. Daaruit blijkt ook dat de nieuwe rekentechniek van het Cebuco alleen effect heeft op de absolute hoogte van oplage en niet op de onderlinge verhoudingen. Ook in 1999 is er weinig veranderd. Pas in 2000 treedt er een grote verschuiving op door de verkoop van de dagbladgroep door de VNU aan De Telegraaf (Dagblad De Limburger) en Wegener (vier regionale dagbladen). Het marktaandeel van het Telegraaf-concern nadert nu dat van PCM, en Wegener zit daar vlak onder.

Concentratimaatstaven dagbladen. In tabel 4 worden de aanbidersconcentratie en de redactionele concentratie in Number Equivalents weergegeven. De cijfers geven de stand van zaken weer aan het einde van het kalenderjaar. De twee maatstaven van concentratie geven een algemene indicatie van de mate waarin er sprake is van persconcentratie. Met redactionele concentratie wordt concentratie op dagbladniveau bedoeld, met aanbidersconcentratie concentratie op het niveau van de onderneming. De mate van concentratie wordt uitgedrukt in Number Equivalents (NE). De exacte betekenis hiervan is beschreven in *Persconcentratie in Nederland* (J.A. de Ridder; 1984; Amsterdam: VU-Uitgeverij; p. 47-48). De wijze waarop

in deze appendix concentratie wordt berekend is vereenvoudigd ten opzichte van die waarop dat eerder gebeurde in het boek van De Ridder en in de eerdere jaarverslagen van het fonds tot en met 1997. Beide maatstaven worden uitgedrukt in aantallen, dat wil zeggen dat wanneer het cijfer daalt, er sprake is van een toename in concentratie en andersom. Om tot het 'aantal zelfstandige redacties' te komen wordt gewogen op basis van redactionele samenwerkingsverbanden. Voor de berekening van het 'aantal zelfstandige aanbieders' vindt weging plaats op grond van grootte van de ondernemingen.

**TABEL 4 CONCENTRATIEMAATSTAVEN
DAGBLADEN**

Jaar	Redactionele concentratie		Aanbieders- concentratie	
	in NE	index	in NE	index
1980	25,06	100,00	13,75	100,00
1981	24,34	97,13	13,55	98,49
1982	22,84	91,14	13,49	98,13
1983	24,12	96,25	13,40	97,46
1984	24,12	96,25	13,30	96,71
1985	24,12	96,25	13,90	101,06
1986	25,59	102,11	14,00	101,83
1987	24,89	99,32	14,02	101,96
1988	21,74	86,75	12,16	88,42
1989	23,39	93,34	12,11	88,08
1990	23,14	92,34	11,15	81,10
1991	23,80	94,97	11,21	81,52
1992	23,28	92,90	9,85	71,61
1993	23,00	91,78	8,61	62,58
1994	21,92	87,47	7,44	54,07
1995	21,62	86,27	6,07	44,13
1996	21,31	85,04	6,08	44,21
1997	21,31	85,04	5,58	40,55
1998	20,59	82,16	5,61	40,78
1999	20,59	82,16	5,63	40,95
2000	20,59	82,16	4,54	33,02

Na een forse daling in 1994 en 1995 is het aantal aanbieders in 1996 bijna gelijk gebleven (in beide jaren is het aantal naar

marktaandeel gewogen aanbieders afgerond gelijk aan 6,0). In 1997 heeft zich de dalende tendens van de afgelopen jaren weer doorgezet, waarna in 1998 en 1999 een stabilisatie is opgetreden. Door de overname van de VNU Dagbladengroep door het Telegraaf-concern en Wegener is het aantal naar zelfstandigheid en marktaandeel gewogen aanbieders nu afgerond gelijk aan 4,54.

De redactionele concentratie, het aantal naar zelfstandigheid gewogen dagbladen, daalde de afgelopen jaren minder spectaculair. Terwijl toch het aantal dagbladen met een zelfstandige hoofdredactie zoals tabel 1 laat zien de afgelopen jaren wel is teruggelopen. De relatief geringe daling door de jaren heen hangt samen met het feit dat het proces heel wat geleidelijker verloopt dan de 'plotselinge' verdwijning van een 'zelfstandige' hoofdredactie suggereert. In de maat voor redactionele concentratie wordt rekening gehouden met allerlei verschillende vormen van samenwerking zodat de geleidelijkheid van het proces zichtbaar wordt gemaakt. Er zijn in verband met de verkoop van de VNU-dagbladen gesprekken gevoerd tussen de redactie van de VNU-bladen en de bladen van Wegener over samenwerking. Maar dat is in 2000 nog niet echt van de grond gekomen en dus ook nog niet in de cijfers verwerkt. De verwachting is dat redactionele samenwerking (zie ook hoofdstuk 1) in 2001 haar beslag gaat krijgen.

Toch zijn, ook als we een groot aantal jaren in ogenschouw nemen, de verschillen met aanbiedersconcentratie groot. De redactionele concentratie laat een licht dalende tendens zien (indexcijfer is gezakt naar 82,16 sinds 1980), terwijl het aantal naar zelfstandigheid en marktaandeel gewogen aanbieders met bijna tweederde is teruggelopen (indexcijfer is gezakt naar 33,02 sinds 1980).

HOOFDSTUK 3

SUBSIDIE- EN KREDIETVERLENING

Vanaf 1 januari 1988, toen de Mediawet in werking trad, kan het Bedrijfsfonds voor de Pers individuele financiële steun verlenen aan zowel dag-, week- als maandbladen. Niet al deze bladen kunnen echter een beroep doen op deze ondersteuning. De wet geeft namelijk, naast enkele meer formele eisen, een begrenzing aan de werkingssfeer naar soorten bladen. Het Bedrijfsfonds kan uitsluitend financiële steun verlenen ten behoeve van persorganen die in belangrijke mate nieuws, analyse, commentaar en achtergrondinformatie bevatten over een gevarieerd deel van de maatschappelijke actualiteit, mede gericht op politieke meningsvorming. Een andere belangrijke wettelijke eis is dat voldaan wordt aan de voorwaarde dat de aanvraag vergezeld dient te gaan van een project dat uitzicht biedt op een rendabele exploitatie binnen een redelijke periode.

Naast individuele steun kan het Bedrijfsfonds voor de Pers op grond van het Mediabesluit financiële steun in de vorm van een uitkering verstrekken voor onderzoek dat in opdracht van derden wordt uitgevoerd. Twee vormen van onderzoek kunnen voor een dergelijke bijdrage in aanmerking komen:

- organisatieonderzoek, gericht op structurele verbetering van de exploitatie van een persorgaan (zie de artikelen 54, onderdeel c en 57 van het Mediabesluit); en
- onderzoek ten behoeve van de persbedrijfstak als geheel, voorzover dat onderzoek past in de doelstellingen van het Bedrijfsfonds (zie de artikelen 54, onderdeel d en 58 van het Mediabesluit).

Tenslotte biedt het Mediabesluit in de artikelen 54, onderdeel b en 56 het Bedrijfsfonds de mogelijkheid om, naast de beide genoemde vormen van onderzoek, uitkeringen te verstrekken ten behoeve van gezamenlijke projecten van persorganen.

3.1. Aanvragen voor individuele steunverlening

In het verslagjaar hadden wij drie aanvragen voor individuele financiële steun in behandeling. Alledrie de aanvragen hebben tot steunverlening geleid. Twee aanvragen zijn in 2000 gehonoreerd, namelijk Roodkoper en het Friesch Dagblad, en één in 2001, te weten *Propria Cures*. Op de laatstgenoemde aanvraag komen we in ons verslag over 2001 terug. De andere aanvragen komen hierna aan de orde.

Ten aanzien van twee aanvragen uit voorgaande jaren kunnen nieuwe ontwikkelingen worden gemeld. Het gaat daarbij om de volgende bladen: Yaprak Gazetesi en de Landelijke Allochtonenkrant.

Friesch Dagblad. Het Friesch Dagblad afficheert zich als het tweede regionale, maar het enige christelijke dagblad in de provincie Friesland en zegt daarmee bepalend te zijn voor de pluriformiteit op regionaal niveau. De krant onderscheidt zich door levensbeschouwelijk nieuws, commentaren/opinie en amateursport. Het Friesch Dagblad behoort tot de laatste vier zelfstandige dagbladen in Nederland en heeft een oplage van ca. 21.000 exemplaren.

In maart 2000 legde het Friesch Dagblad ons een aanvraag voor gericht op steunverlening aan een project voor het opzetten en implementeren van een internetsite voor het Friesch Dagblad in combinatie met een reorganisatie en een gewenningsbijdrage voor verhoogde ANP-tarieven.

Het blad wilde met internettoepassingen het profiel versterken, waardoor de krant zich beter zou kunnen onderscheiden. Verder hoopte het de binding met (potentiële) lezers, waaronder jongeren en Friezen buiten Friesland, te kunnen verstevigen. Daarnaast verwachtte het Friesch Dagblad een aantal zaken die spelen rond het ANP, zoals de omvorming van het ANP tot leverancier van elektronisch nieuwswaar, de verzelfstandiging van het ANP en de verhoogde deelnemersbijdrage, beter het hoofd te kunnen bieden.

Het dagblad wilde daartoe op een internetsite doorlopend ververst regionaal nieuws aanbieden, op interactieve wijze de meningsvorming stimuleren, dossiers vormen en meer interactie met lezers creëren op het gebied van cultuur, sport en kerk. De interneteditie zou daarmee méér dan alleen een elektronische versie van de papieren krant op internet worden en zou beschouwd kunnen worden als een aanvulling op de krant.

Het door het Friesch Dagblad in de aanvraag van maart 2000 beschreven internetproject voldoet aan de voorwaarde dat het uitzicht moet bieden op een rendabele exploitatie binnen een bepaalde periode. Het Friesch Dagblad heeft in zijn aanvraag en in een gesprek met het bestuur over de aanvraag aannemelijk

kunnen maken dat zowel het project als de exploitatie van het Friesch Dagblad een positief resultaat kunnen laten zien. Verder is het internetproject aan te merken als een reorganisatie, daar het project te beschouwen is als een herschikking van taken en activiteiten tussen het gedrukte product en de te ontwikkelen internetsite. Wij besloten derhalve het gevraagde bedrag van f 1.055.000,- in de vorm van een uitkering ten behoeve van het project te verstrekken.

Roodkoper. Roodkoper is een maandblad voor cultuur, religie en politiek dat sinds 1996 verschijnt. Het blad is een voortzetting van de tijdschriften 'Tijd & Taak', 'Wending' en 'Werkschrift'. Het blad verschijnt tienmaal per jaar (inclusief twee dubbelnummers) en heeft ongeveer 2.000 abonnees. Sinds 1 januari 1999 wordt het blad uitgegeven door een onafhankelijke uitgever, de Stichting Roodkoper. Daarvóór werd het blad uitgegeven door Stichting De Rode Hoed.

In oktober 1999 legde de stichting Roodkoper het Bedrijfsfonds een aanvraag voor gericht op steunverlening uit het Bedrijfsfonds voor de Pers aan het gelijknamige tijdschrift.

In de aanvraag was een project opgenomen dat uitzicht moest bieden op een rendabele exploitatie binnen een periode van twee jaar door middel van een reorganisatie van het blad. Het project bevatte onder meer maatregelen voor een nadere redactionele profilering en voor een advertentiecampagne. Met deze maatregelen hoopte Roodkoper een dusdanig aantal nieuwe abonnees te werven, dat binnen twee jaar sprake zou zijn van een rendabele exploitatie. Roodkoper heeft in zijn aanvraag voldoende aannemelijk kunnen maken dat dat inderdaad het geval zou zijn. Wij besloten derhalve het verzoek om ondersteuning binnen voorwaarden toe te wijzen tot een maximumbedrag van f 200.000,- in de vorm van een uitkering ten behoeve van een eenmalige reorganisatie.

Eind 2000 wendde Roodkoper zich echter tot ons met de mededeling dat zij niet aan de voorwaarden konden voldoen en zij derhalve afzagen van de mogelijkheid om steun van het Bedrijfsfonds te ontvangen.

Yaprak Gazetesi . In december 1998 legde de Stichting Yaprak ons een aanvraag voor, gericht op steunverlening uit ons fonds aan het door hen uitgegeven maandblad. Het blad Yaprak Gazetesi was een in de Turkse taal uitgegeven nieuws- en informatiekraant, bestemd voor de Turkse inwoners van Midden- en Oost-Nederland. Naar ons oordeel diende de uitgever een project in dat uitzicht bood op een rendabele exploitatie en konden wij op grond van artikel 130 van de Mediawet financiële steun in de vorm van een renteloos krediet ter hoogte van f 90.990,- verstrekken.

Eind 1999 bleek dat Yaprak Gazetesi niet meer verscheen. Begin 2000 zijn diverse gesprekken gevoerd met bestuursleden van de stichting. Uit die gesprekken kon worden opgemaakt dat het project als mislukt kon worden beschouwd. De uitgever gaf aan bereid te zijn om het krediet terug te betalen, maar slaagde er niet in verantwoording over de uitvoering van het project af te leggen. Bij besluit van 25 april 2000 werd het besluit tot kredietverlening aan de stichting Yaprak Gazetesi ingetrokken en is het krediet teruggevorderd dat aan de stichting was verleend. Aan deze terugvordering is tot op het moment van schrijven van dit jaarverslag geen gehoor gegeven.

Landelijke Allochtonenkraant . In oktober 1999 legde Casas Media BV het Bedrijfsfonds een aanvraag voor, gericht op steunverlening uit het Bedrijfsfonds voor de Pers aan de door Casas Media uitgegeven Landelijke Allochtonenkraant. De Landelijke Allochtonenkraant verscheen tot 1998 ook als een bijlage bij de Weekkraant Suriname. Het door Casas Media bij het Bedrijfsfonds ingediende reorganisatieplan had tot doel de levensvatbaarheid en het zelfstandig laten voortbestaan van de Landelijke Allochtonenkraant te garanderen en de kraant aantrekkelijker te maken voor lezers en adverteerders. Het ingediende project bevatte een aantal maatregelen om tot een rendabele exploitatie te geraken. Naar het oordeel van ons fonds heeft Casas Media alleen voor de promotiecampagne duidelijk kunnen maken dat deze maatregel zou kunnen bijdragen aan een rendabele exploitatie. De andere onderdelen - het inzetten van een advertentiemedewerker, het aanschaffen van een nieuw

computer- en opmaakstelsel en het uitbreiden van de redactie - zouden door Casas Media zelf moeten worden gefinancierd. Wij besloten derhalve een bedrag van ten hoogste f 154.850,- voor de promotiecampagne in de jaren 1999 en 2000 in de vorm van een uitkering te verstrekken.

Eind 2000 wendde de uitgever Casas Media zich tot ons met het verzoek om het door ons gehonoreerde project voor de Landelijke Allochtonenkrant te mogen herzien en zij verzochten om de financiering van een aantal aanvullende maatregelen. Uit dit verzoek en het gesprek dat wij met de uitgever naar aanleiding daarvan hadden in december 2000, bleek ons dat de gestegen productie- en salariskosten de uitvoering van het lopende project bedreigden. De door Casas Media gepresenteerde aanvullende maatregelen voor promotionele activiteiten zouden naar onze mening wat dat betreft weinig tot geen soelaas bieden. Daarentegen stond het voor ons niet vast dat een rendabele exploitatie van de Landelijke Allochtonenkrant in de toekomst tot de onmogelijkheden zou behoren. Verder werd ons duidelijk dat door de bedrijfseconomische verwevenheid van de Landelijke Allochtonenkrant met de Weekkrant Suriname, de continuïteit van beide bladen gevaar zou lopen. Het leek ons derhalve gewenst Casas Media, in het kader van het lopende project, een zekere ademruimte te geven om een herzien project te kunnen presenteren dat uitzicht zou bieden op een rendabele exploitatie van beide bladen. Begin 2001 besloten wij Casas Media een overbruggingskrediet ter hoogte van f 250.000,- te verstrekken. Aan deze kredietverlening werd onder meer de voorwaarde verbonden dat een nieuw project ingediend moest worden dat uitzicht zou bieden op een rendabele exploitatie van zowel de Landelijke Allochtonenkrant als de Weekkrant Suriname.

3.2. Aanvragen voor financiële steun ten behoeve van onderzoeksprojecten of gezamenlijke projecten van persorganen

In het verslagjaar namen wij in totaal dertien aanvragen voor financiële steun ten behoeve van onderzoeksprojecten in behandeling. Twee aanvragen die in 1999 in behandeling zijn genomen, hebben in 2000 tot besluitvorming geleid. Van de dertien aanvragen zijn er twee afgewezen. Nadat wij de aanvragers hadden medegedeeld dat wij voornemens waren de

aanvraag af te wijzen, besloten zij op grond daarvan de aanvraag in te trekken. Tien aanvragen werden toegewezen: acht in 2000 en twee in 2001. Eén aanvraag was tijdens het schrijven van het jaarverslag nog in behandeling. Op de aanvragen die in 2001 zijn toegewezen komen we in ons verslag over dat jaar terug. De aanvragen die in 2000 zijn afgerond, worden hieronder behandeld. De besluitvorming rond alle hieronder behandelde aanvragen is gebaseerd op de artikel 54d resp. artikel 58 van het Mediabesluit (onderzoek ten behoeve van de persbedrijfstak als geheel, voorzover dat onderzoek past in de doelstellingen van het Bedrijfsfonds).

Journalistiek in Nederland. In juni en december 1999 legde The Amsterdam School of Communications Research (ASCoR) van de Universiteit van Amsterdam ons een aanvraag voor gericht op steunverlening aan een onderzoek getiteld *Journalistiek in Nederland: een analyse van de mensen, de belangrijkste thema's en de (inter)nationale context*. Uitgangspunt van het onderzoek was een inventarisatie van de beroepsgroep in Nederland. De informatie zou van belang zijn voor het verkrijgen van een duidelijk beeld van deze beroepsgroep en om een basis beschikbaar te krijgen voor beleid en verder onderzoek. Speerpunt van het onderzoek was de rol en het functioneren van journalisten in de multiculturele samenleving. De steunaanvraag had betrekking op de eerste projectfase van het onderzoek, waarin door middel van intensieve telefonische interviews met journalisten van alle mediatypen een profielschets gemaakt beoogd te worden van de journalist. Na deze *survey* zou in het vervolgonderzoek een reeks diepte-interviews met journalisten plaatsvinden.

Wij besloten een uitkering van f 21.458,- beschikbaar te stellen voor dit onderzoek. Ons besluit de aanvraag te honoreren was gebaseerd op de volgende overwegingen. Achtergrond van het onderzoek was dat er weinig gegevens beschikbaar zijn over de journalistiek in Nederland. Eenvoudige gegevens over sociaal-demografische kenmerken (man/vrouw-verhoudingen, opleiding en etniciteit) ontbreken, evenals van meer beroepsspecifieke kenmerken zoals mate van professionalisering, rolbesef en ethische waarden en normen met betrekking tot nieuwsgaring en

selectie. Journalisten vervullen een belangrijke intermediaire rol in het verspreiden en bewerken van publieke informatie gericht op een pluriforme samenleving. Door dit onderzoek zou niet alleen een duidelijk beeld van de beroepsgroep verkregen worden, maar zou ook de noodzakelijke informatie beschikbaar komen voor het benaderen en bestuderen van de journalisten in Nederland. Bovendien zou een basis gelegd worden voor beleid dat gericht is op de plek die bijvoorbeeld vrouwen, jongeren, culturele minderheden en andere aandachtsgroepen in de pluriforme media hebben.

Journalistieke cultuur in de twintigste eeuw. In december 1999 legde de Vereniging voor Geschiedenis door Beeld en Geluid (GBG), mede optredend namens The Amsterdam School of Communications Research (ASCoR), het Rudolf Agricola Instituut, het Huizinga Instituut en Stichting 'Het Persinstituut', alsmede de Erasmus Universiteit Rotterdam, de Rijksuniversiteit Groningen en de Universiteit van Amsterdam, ons een aanvraag voor gericht op steunverlening aan een onderzoek getiteld *Journalistieke Cultuur in de twintigste eeuw*. Het onderzoek diende ter voorbereiding van de conferentie met dezelfde titel en was onder meer bedoeld voor buitenlandse sprekers ter voorbereiding van hun bijdrage. De conferentie was de eerste in haar soort in ons land en beoogde een belangrijke bijdrage te leveren aan het inzicht in de ontwikkeling en het functioneren van de journalistiek. De conferentie werd georganiseerd door de universiteiten in Nederland waarbinnen op dit moment de opleiding voor journalisten en het onderzoek naar journalistiek plaatsvindt, te weten de Universiteit van Amsterdam, de Rijksuniversiteit Groningen en de Erasmus Universiteit Rotterdam. Bij de organisatie van de conferentie was ook het praktijkveld betrokken, zoals de NVJ en het Genootschap van Hoofdredacteuren.

Wij besloten een uitkering van maximaal f 41.948,- beschikbaar te stellen voor dit onderzoek. Dit besluit was gebaseerd op de volgende overwegingen. Zoals in *Vernieuwend persbeleid* is opgemerkt, zijn de vrijheid van meningsuiting en de uitwisseling van informatie een hoog goed in de democratische samenleving. Zij krijgen in een democratie vooral gestalte in het 'publieke

domein'. In dat domein komt de politieke agenda tot stand en wordt het debat gevoerd over de vormgeving van de samenleving. De mogelijkheid van burgers om aan dat debat deel te nemen is essentieel voor onze democratische samenleving. Een open en toegankelijke maatschappelijke informatievoorziening is daartoe een noodzakelijke voorwaarde. In die maatschappelijke informatievoorziening vervullen de journalisten een belangrijke intermediaire rol in het verspreiden en bewerken van publieke informatie gericht op een pluriforme samenleving. Er zijn nog maar weinig gegevens over de journalistiek in Nederland. Door dit onderzoek zou een bijdrage geleverd worden aan het inzicht in de ontwikkeling en het functioneren van de journalistiek. Daarnaast zouden dit onderzoek en de daaropvolgende conferentie een belangrijke stimulans zijn voor praktijk, opleiding en onderzoek in de journalistiek.

Het Nederlands Persmuseum. In februari 2000 legde de Stichting Het Nederlands Persmuseum ons een aanvraag voor gericht op steunverlening uit het Bedrijfsfonds voor de Pers aan een onderzoek naar de meest ideale presentatievorm van een vaste opstelling. Met de opening van een zelfstandige expositieruimte in het najaar van 2000 beoogde het museum uit te groeien tot een volwaardig Persmuseum dat beter zou kunnen bijdragen aan het begrip van de journalistiek. De verwezenlijking van een vaste opstelling over heden, verleden en toekomst van de Nederlandse Pers - *Start de Persen!* getiteld-, twee tot drie wisseltentoonstellingen per jaar en diverse educatieve activiteiten, zouden ertoe moeten leiden dat de doelgroep van het museum wordt verbreed en beter wordt bediend. Het museum zou zich daartoe onder meer intensiever richten op het voortgezet onderwijs en de verschillende opleidingen voor journalistiek en communicatie.

Wij besloten het verzoek om ondersteuning van het onderzoek binnen voorwaarden toe te wijzen tot een maximumbedrag van f 322.500,-. Dit besluit tot het inwilligen van de aanvraag was gebaseerd op de volgende overwegingen. De vaste opstelling was bedoeld om het regelmatig lezen van de krant te bevorderen. Hierdoor zou de informatie- en opinievorming worden gestimuleerd. Om te bekijken op welke wijze de tentoonstelling het beste kon worden ingericht c.q. wat de meest ideale

presentatievorm zou zijn, wilde het Persmuseum onderzoeken hoe de bezoekers van de expositie zo goed mogelijk in contact konden worden gebracht met de pers in het algemeen en het informatieproduct krant in het bijzonder. Het resultaat van dit onderzoek zou daarmee een bijdrage aan de democratische meningsvorming leveren. Bovendien zou de vaste opstelling, naast het bevorderen van het regelmatig lezen van de krant, ook een bijdrage aan pershistorisch onderzoek leveren.

NVJ - Mediatraining Minderhedenorganisaties. Onder meer uit recent onderzoek dat de Vakgroep Communicatie van de Nijmeegse Universiteit op verzoek van werkgroep Media en Migranten van de Nederlandse Vereniging van Journalisten en het Bedrijfsfonds uitvoerde (*Mediabeleving onder allochtonen*), blijkt dat de Nederlandse media moeilijk toegankelijk zijn voor etnische minderheden. Voor berichtgeving over minderheden is het onder meer nodig dat journalisten contacten leggen en onderhouden met een breed netwerk van migrantenwoordvoerders. Omdat dergelijke woordvoerders nogal eens ontbreken, nemen journalisten soms hun toevlucht tot de gebruikelijke vertegenwoordigers en deskundigen. In feite een klein groepje dat alleen al door zijn omvang nauwelijks de diversiteit aan onderwerpen met betrekking tot minderheden kan overzien, met als gevolg dat deze onvoldoende in de berichtgeving tot uiting komt en onevenwichtig door de media wordt weerspiegeld. Vandaar dat de NVJ-Werkgroep Migranten en Media samen met de Fontys Hogeschool Journalistiek een project heeft opgezet, waarbij sleutelfiguren binnen migrantenorganisaties getraind worden doelmatiger met de media om te gaan. Om deze mediatraining op de rails te zetten wilden de initiatiefnemers eenmalig onderzoek laten verrichten.

In maart 2000 legde de genoemde werkgroep, mede optredend namens de Fontys Hogeschool, ons een aanvraag voor gericht op steunverlening aan dit onderzoek. Wij besloten een uitkering van maximaal f 15.000,- beschikbaar te stellen voor dit onderzoek. Het besluit tot het inwilligen van de aanvraag was gebaseerd op de overweging dat, zo merkten wij reeds in het beleidsessay *Vernieuwend persbeleid* uit 1997 op, bepaalde groepen in onze samenleving aan het proces van meer informatie en meer

gelijkwaardige informatie vaak niet vanuit gelijkwaardige posities kunnen deelnemen. Die informatieachterstand is ontstaan door het ontbreken van voldoende informatiebronnen in de eigen taal - vooral lokale en regionale informatiebronnen - en doordat Nederlandse kranten vaak minder toegankelijk voor hen zijn. Deze achterstand is een probleem dat ook in het persbeleid van de overheid extra aandacht verdient. Onder andere door middel van (het ondersteunen van) onderzoek en door steunverlening aan projecten van bestaande en nieuwe journalistieke informatieproducten, kan het Bedrijfsfonds meehelpen aan het verkleinen van die informatieachterstand.

Stichting Mixed Media – Onderzoek allochtone journalisten. De stichting Mixed Media is een samenwerkingsorgaan van werkgevers en werknemers in de media. De stichting stelt zichzelf ten doel de instroom van allochtone journalisten te bevorderen en er actief aan bij te dragen dat de Nederlandse media een betere afspiegeling vormen van de Nederlandse samenleving. Verder wil de stichting de discussie stimuleren over zorgvuldige berichtgeving en de daaruit voortvloeiende beeldvorming rond minderheden. Om deze doelstellingen te bereiken worden projecten ontwikkeld en fondsen geworven. Voor de instroomprojecten wordt een projectbureau opgezet dat elke journalist individueel zal begeleiden. Alvorens hiermee te beginnen, zou allereerst een inventarisatie moeten worden gemaakt van journalisten die tot de doelgroep behoren en van de wensen en mogelijkheden die zij hebben. Omdat werkzoekende allochtone journalisten nauwelijks geregistreerd staan, zouden vele organisaties, waaronder hogescholen, benaderd moeten worden om die gegevens te verzamelen. Daarnaast zouden eerdere ervaringen met instroomprojecten van allochtone journalisten geïnventariseerd moeten worden. De resultaten van dit onderzoek zouden door de stichting Mixed Media gebruikt worden om de instroom van allochtone journalisten op redacties te bevorderen.

In maart 2000 legde de stichting Mixed Media ons een aanvraag voor gericht op steunverlening aan dit onderzoek. Wij besloten een uitkering van maximaal f 126.155,- hiervoor beschikbaar te stellen. Het besluit was, net als het hiervoor behandelde besluit,

gebaseerd op de overweging dat bepaalde groepen in onze samenleving aan het proces van meer informatie en meer gelijkwaardige informatie vaak niet vanuit gelijkwaardige posities kunnen deelnemen.

Katholieke Universiteit Nijmegen – Onderzoek verschillen gedrukte en online-kranten. In mei 2000 legde de Katholieke Universiteit Nijmegen, mede optredend namens de Universiteit Twente, ons een aanvraag voor gericht op steunverlening aan een onderzoek naar de verschillen in 'nieuwsframing' en kennisverwerving bij lezers van een print- en een online-versie van een landelijke en een regionale krant. Het onderzoek zou worden uitgevoerd door de afdeling Communicatiewetenschap van de Faculteit der Sociale Wetenschappen van de Katholieke Universiteit Nijmegen en plaatsvinden tegen de achtergrond van de vraag welke media-innovaties nieuwe kansen bieden en welke nieuwe bedreigingen voor de printmedia, gezien de steeds veranderende mediacontext. Bijvoorbeeld of de nieuwsfuncties van de verschillende verschijningsvormen van de krant zullen wijzigen. In het onderzoek zouden twee gedrukte kranten met redelijk goed functionerende online-versies met elkaar worden vergeleken, te weten *De Telegraaf* en *De Gelderlander*. Dit onderzoek sloot aan op een eerder door één van de onderzoekers uitgevoerd onderzoek naar Nederlandse online-kranten (*De Gelderlander*, *NRC Handelsblad* en *de Volkskrant*). Uit dat onderzoek bleek dat die kranten allerm minst optimaal via internet gebruik maken van de mogelijke meerwaarde die ze langs die weg zouden kunnen bieden. Het beoogde onderzoek borduurde daarop voort, en wel op twee manieren. In de eerste plaats zou via een frame-analyse (wat schrijven journalisten over bepaalde nieuwsonderwerpen, hoe schrijven ze erover en hoe kunnen ze daarmee de publieke opinie beïnvloeden?) nagegaan worden welke nieuwsfuncties in meer of mindere mate door welke verschijningsvormen worden gerealiseerd: biedt de gedrukte krant bijvoorbeeld meer ruimte voor opiniëring en kritiek naast de hapklare informatie via de online-krant? In de tweede plaats zou via een receptie-analyse worden nagegaan hoe nieuws onthouden en begrepen wordt: leveren de meerwaarden die online-kranten kunnen bieden, zoals hyperlinks, discussiegroepen, audio en video, een betere duiding van het

nieuws op? Een experiment uitgevoerd in de VS gaf aan dat sommige meerwaarden geboden door online-kranten bij lezers in elk geval aanleiding geven tot verminderd begrijpen, minder onthouden en het minder kunnen situeren van het geboden nieuws in vergelijking met nieuwsrecepties van gedrukte krantenversies.

Wij besloten het verzoek om ondersteuning binnen voorwaarden toe te wijzen tot een maximumbedrag van f 65.052,-. Het besluit de aanvraag toe te wijzen was gebaseerd op de overweging dat het onderzoek ertoe bijdraagt dat er meer inzicht wordt geboden in de vraag welke nieuwsfuncties online-kranten vervullen en in hoeverre online-kranten bijdragen aan de pluriformiteit en de informatie en opinievorming van lezers. Daarnaast paste het genoemde onderzoek tevens in een eerdere aanbeveling van het Bedrijfsfonds, namelijk dat in het persbeleid meer accent dient te worden gelegd op onderzoek om nieuwe wegen voor journalistieke informatieproducten in zicht te brengen, hun reikwijdte af te tasten en alternatieven te bestuderen.

Stichting Integratie Allochtonen – Onderzoek voor Europees mediaproject. Het multiculturele worden van de samenleving aan de ene kant en het grensoverschrijdende karakter van racisme en vreemdelingenhaat aan de andere kant, is voor de EU aanleiding geweest het Europees Multicultureel Magazine Media Project (EM3) te starten. Met dit project beoogde de EU racisme te bestrijden via de Europese Media door de berichtgeving voor en over allochtonen te verbeteren. Dit wilde zij bereiken door een structureel Europees netwerk te doen ontstaan van gedrukte, multiculturele media die nieuws, ervaringen en *good practices* kunnen uitwisselen. Dit samenwerkingsverband tussen 'allochtone' media zou in eerste instantie plaatsvinden door onderlinge uitwisseling van journalisten, redacteurs en kopij. Voor Nederland zou de Landelijke Allochtonenkrant aan deze uitwisseling deelnemen. De resultaten van het project zouden worden opgenomen in een online database, waarvan alle vertegenwoordigers van de Nederlandse persmedia gebruik kunnen maken.

In juli 2000 legde de Stichting Integratie Allochtonen, die ten

doel heeft de integratie van allochtonen in de Nederlandse samenleving te stimuleren, ons een aanvraag voor voor onderzoek in het kader van dit project. Zij vroegen met name financiering voor het onderzoeksgedeelte van dit project, onder meer de inventarisatie van de samenwerkingsmogelijkheden tussen redacties en onderzoek ten behoeve van het opzetten van de internetdatabase.

Wij besloten een uitkering van maximaal f 80.000,- beschikbaar te stellen voor dit onderzoek. Het besluit tot het inwilligen van de aanvraag was gebaseerd op de overweging dat voor bepaalde groepen in onze samenleving informatieachterstand is ontstaan door het ontbreken van voldoende informatiebronnen in de eigen taal en doordat Nederlandse kranten vaak minder toegankelijk voor hen zijn en/of de berichtgeving door hen als te eenzijdig wordt ervaren. In het EU-project en daarmee in het onderzoek van het SIA staat vooral de berichtgeving over minderheden centraal. Hoewel in beginsel alleen 'allochtone' media aan dit project deelnemen, kunnen ook de 'reguliere' media van dit project profiteren door kennis te nemen van de rapportages en het raadplegen van de op te zetten online-database. Het te ondersteunen onderzoek kan daarmee naar de mening van het Bedrijfsfonds een belangrijke bijdrage leveren aan het verbeteren van de berichtgeving voor en over minderheden en daarmee aan de toegankelijkheid en pluriformiteit van de Nederlandse pers. Het project werd goedgekeurd onder de voorwaarde dat het project ook zou worden goedgekeurd door de Europese Commissie. Op het moment van het schrijven van dit jaarverslag was de aanvraag nog niet door de Europese Commissie behandeld.

Nederlands Uitgeversverbond – Onderzoek voor Monitor Elektronische Producten. Het Nederlands Uitgeversverbond diende in december 2000 een aanvraag in, gericht op onderzoek ten behoeve van een Monitor Elektronische Producten. Dit onderzoek beoogde de activiteiten van de leden van het NUV op het gebied van *e-publishing* te inventariseren. Het resultaat van dit onderzoeksproject zou in eerste instantie een databank, de Monitor Elektronische Producten, zijn die uitsluitend door de aangesloten leden zou kunnen worden geraadpleegd. In een latere fase zou de databank worden uitgebouwd tot een breder

kenniscentrum op het gebied van *e-publishing*, dat interactief via een portal ook voor derden zou worden opengesteld. Het NUV wilde met de monitor en het kenniscentrum de belangenbehartiging verbreden met het aspect elektronisch uitgeven. Door kennis te kunnen nemen van nieuwe elektronische ontwikkelingen zouden uitgevers een stimulans krijgen om zelf ook *e-publishing*-producten te ontwikkelen. Secundair gold dat ook andere maatschappelijke instanties, zoals bibliotheken en universiteiten, met de Monitor Elektronische Producten hun voordeel zouden kunnen doen.

Wij besloten een uitkering van maximaal f 300.000,- beschikbaar te stellen voor dit onderzoek, zijnde de helft van de totale geraamde onderzoekskosten. Overwegingen om slechts de helft beschikbaar te stellen, waren dat de bedrijfstak ook zelf belang heeft bij het onderzoek en dat niet alle uitgaven van bij de NUV aangesloten uitgevers onder de werkingssfeer van ons fonds vallen. Het besluit tot het inwilligen van de aanvraag was gebaseerd op de overweging dat het resultaat van het te ondersteunen onderzoek, de databank, beschikbaar komt en relevant is voor alle individuele uitgevers, dus ook voor uitgevers wiens producten onder de werkingssfeer van ons fonds vallen. Met de databank krijgen de uitgevers instrumenten uitgereikt om beter te kunnen participeren in het elektronische uitgeven. Dit draagt bij aan innovatie in de bedrijfstak en sluit aan bij de opmerking die in meerdere geschriften door ons is gemaakt, namelijk dat de persbedrijfstak zich actiever zou moeten opstellen om meer offensief de mogelijkheden van de elektronische snelweg te benutten. Een andere overweging was dat de kans groot is dat door het ontstaan van elektronische producten naast de traditionele uitgeefproducten de pluriformiteit toeneemt, te meer daar juist de kleinere en vaak minder draagkrachtige leden de gelegenheid krijgen kennis te nemen van het elektronisch uitgeven.

3.3. Bezwaar en beroep

Sedert het moment dat de Mediawet op 1 januari 1988 in werking trad, functioneert ons fonds als een zelfstandig bestuursorgaan. De hieruit voortvloeiende zelfstandige beslissingsbevoegdheid brengt met zich mee dat voor aanvragers

de mogelijkheid open moet staan om tegen beslissingen van het Bedrijfsfonds in het geweer te komen. Die mogelijkheid bestaat op grond van de Algemene wet bestuursrecht (AWB), die overigens van toepassing is op vrijwel alle overheidsbeslissingen en dus ook op beschikkingen van het Bedrijfsfonds. De AWB bepaalt de rechtsgang die aanvragers kunnen volgen indien zij een beschikking van het fonds willen aanvechten. In 2000 hebben zich geen beroepszaken voorgedaan.

HOOFDSTUK 4

ONDERZOEKSBELEID

Wat betreft het onderzoeksbeleid stonden in het verslagjaar voor ons bestuur vooral twee onderwerpen centraal. Allereerst waren dat de knelpunten in de informatievoorziening ten behoeve van etnische minderheden. In het verslagjaar deden wij twee publicaties over dit onderwerp het licht zien, namelijk het rapport *Pluriforme informatie in een pluriforme samenleving* en het onderzoek *Bladen voor culturele minderheden in Nederland*. Als tweede onderwerp kwamen in het verslagjaar de mogelijke kostenbesparingen voor kleine bladen aan de orde.

4.1. Media en etnische minderheden

Zoals in hoofdstuk 1 van dit verslag is aangegeven, hebben wij meerdere malen opgemerkt dat bepaalde groepen in onze samenleving aan het proces van meer informatie en meer gevarieerde informatie vaak niet vanuit gelijkwaardige posities kunnen deelnemen. Zo zijn en worden er verschillen geconstateerd in de informatievoorziening tussen allochtonen en niet-allochtonen in onze samenleving. Etnische groepen missen vaak informatie door het ontbreken van informatiebronnen in hun eigen taal. Al wordt door nieuwe informatie- en communicatietechnologie vaak daarin al enigszins voorzien – bijvoorbeeld door de per satelliet te ontvangen televisiekanalen uit het land van herkomst – toch beschikken minderheidsgroepen vaak niet of nauwelijks over media die in het Nederlands of in hun eigen taal lokale en regionale informatie geven die voor hun functioneren in onze samenleving broodnodig kan zijn.

In april 2000 verscheen het rapport *Pluriforme informatie in een pluriforme samenleving. Knelpunten in de informatievoorziening van en voor etnische minderheden in Nederland, met bijzondere aandacht voor de persmedia*. Dit rapport bevat de teksten van de op de discussiebijeenkomst van 25 maart 1999 uitgesproken teksten van staatssecretaris dr. F. van der Ploeg, dr. J.A. van Kemenade, indertijd onder meer voorzitter van het bestuur van de Stichting Nederlands Centrum Buitenlanders, en van prof. S. Cottle, hoogleraar in de mediacommunicatie aan het Bath Spa University College in Engeland.

Daarnaast bevat het rapport een verkennend onderzoek naar de mediabeleving onder allochtonen dat ten behoeve van de

bijeenkomst was uitgevoerd door de Vakgroep
Communicatiewetenschap van de Katholieke Universiteit
Nijmegen.

Uit dat rapport hier een samenvatting van de belangrijkste
bevindingen.

- Allochtonen - in dit onderzoek waren dat Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen/Arubanen - blijken *kritische mediagebruikers* te zijn, omdat ze de media uit Nederland en de media uit het moederland met elkaar kunnen vergelijken. Als er over het herkomstland in de Nederlandse media wordt bericht, heeft men behoefte aan een andere visie op de zaak in de eigen media. De buitenlandse media vervullen een belangrijke aanvullende rol. Alleen voor de oudere allochtonen, geboren en getogen in hun land van herkomst, fungeren de 'eigen' media nog als belangrijkste bron van informatie.
- De *informatiehonger over de eigen kring en het moederland wordt slechts ten dele door het huidige media-aanbod gestild*. Dit geldt voor alle leeftijdsgroepen. Men heeft nog een sterke behoefte aan informatie uit het herkomstland en men gaat naar alternatieven zoeken om deze informatie te verwerven. Deze informatie wordt daarom voornamelijk in de buitenlandse media gezocht. Een andere belangrijke bron voor informatie omtrent het herkomstland zijn de eigen intermediaire kaders.
- Allochtonen *herkennen zich te weinig* in de Nederlandse media. Het beeld dat in de media opgehangen wordt, wordt niet als een terechte afspiegeling van de Nederlandse multiculturele samenleving ervaren. Dit is ook een reden waarom men behoefte heeft aan media uit het herkomstland. Dit laatste geldt niet voor de meeste allochtone jongeren. Zij zijn vaak opgegroeid in de Nederlandse samenleving en daarom gewend aan het westers beeld dat in de media wordt gegeven. Hun behoefte aan media uit het herkomstland is daarom beduidend geringer.
- Jongeren hebben wel behoefte aan *meer informatie voor en over jongeren*. Zij vinden vaak het taalgebruik in de media te moeilijk, de onderwerpen in het nieuws saai. Dit weerhoudt ze ervan om een krant te lezen of het journaal te bekijken.
- *Eenzijdigheid in de Nederlandse berichtgeving over allochtonen wordt als storend ervaren*. Nu vinden veel allochtonen dat de

berichtgeving omtrent hun etnische groep overwegend negatief is. De positieve kanten worden te weinig benadrukt. Volgens velen hebben de huidige (vrijwel uitsluitend autochtone) journalisten te weinig verstand van zaken om een betrouwbaar beeld te geven van de positie van allochtonen in Nederland. Men belicht alleen de negatieve kanten en heeft geen oog voor de positieve ontwikkelingen die plaatsvinden binnen het allochtone circuit.

- *Het internet* heeft als interactief medium goede mogelijkheden om allochtone lezers te trekken. Allochtonen, vooral de jongeren en jongvolwassenen, maken steeds vaker gebruik van internet om informatie over hun herkomstland te verwerven. Een elektronisch dagblad kan een blikvanger worden in de discussie over de eenzijdigheid in de berichtgeving over allochtonen omdat het continu en overal bereikbaar is. Veel allochtonen die toegang hebben tot internet (thuis, op school of op hun werk), lezen immers al een krant op internet. De mogelijkheden hieromtrent kunnen nog op vele manieren uitgebreid en toegespitst worden.

Op basis van deze bevindingen formuleerden de onderzoekers een aantal suggesties voor de gedrukte media, in de vorm van stellingen:

- De reguliere Nederlandse printmedia moeten zich meer richten tot allochtonen: deze potentiële lezersmarkt wordt nu nog onvoldoende aangeboord. De Nederlandse media laten de etnisch-culturele minderheden te vaak links liggen: er wordt *over hen* bericht, maar onvoldoende *voor hen*.
- Nederlandse landelijke kranten kunnen meer allochtonen aan zich binden door in hun buitenlandartikelen meer dan nu het geval is aandacht te besteden aan de herkomstlanden van de numeriek grote groepen allochtonen. Deze binding kan ook gerealiseerd worden door eventueel weekendbijlagen uit te brengen in het Turks of het Marokkaans.
- Speciale aandacht moet uitgaan naar het werven van krantenlezers onder allochtone jongeren. De krant wordt door deze groep te moeilijk en te saai bevonden. Dit zou verholpen kunnen worden door meer beeldmateriaal in de krant te plaatsen, waardoor het geheel er wat aantrekkelijker en leesbaarder uit komt te zien, en door het publiceren van

eenvoudiger teksten. Deze aanpak zou ook uitgewerkt kunnen worden op een aparte (multiculturele) jongerenpagina. Verder zou het opzetten van websites met hierop belangrijke nieuwsberichten en verwijzingen naar andere, aanvullende websites een mogelijkheid kunnen zijn om de aandacht van jongeren te trekken.

- Nederlandse regionale kranten kunnen de weg naar de allochtone lezers vinden door de nadruk op het nieuws- en het multiculturele aspect in de buurtberichtgeving te leggen. Hierbij moeten niet alleen negatieve aspecten aan bod komen, ook leuke onderwerpen.
- Een manier om contacten op te bouwen met allochtone groepen is allochtone journalisten in dienst te nemen. Dit kan eventueel op tijdelijke basis, door het aantrekken van allochtone freelancers.
- Internet kan een interessante, aanvullende rol spelen bij de werving van allochtone lezers. Er kunnen Turkse en Marokkaanse vertalingen van artikelen op internet worden aangeboden, archieven met thema-artikelen of dossiers over bijvoorbeeld Turkije en Marokko kunnen worden aangelegd, en dankzij on-line-journalistiek kunnen artikelen op het internet gebracht worden die verder niet per se gepubliceerd hoeven te worden. Zodoende kan meer interactiviteit en dus betrokkenheid bij het nieuws en bij de nieuwsgaring verworven worden: allochtone internetgebruikers kunnen zelf nieuws brengen of suggesties doen. Op deze manier maken niet alleen 'witte' journalisten uit wat nieuws is, en wat wel en geen nieuwswaarde heeft.

In oktober 1999 verleenden wij twee onderzoekers, te weten mevrouw drs. J. Demmenie en mevrouw drs. N.E. Spits, opdracht voor een inventarisatie van alle bestaande gedrukte media gemaakt voor en door culturele minderheden in ons land.

Eind 1999 kwamen de resultaten van dit inventarisatieonderzoek in een conceptrapport beschikbaar. Het definitieve rapport

boden wij in maart 2000 aan de staatssecretaris aan.¹

De onderzoekers concludeerden in hun rapport dat het moeilijk blijkt te zijn een volledig betrouwbare inventarisatie van bladen voor culturele minderheden in Nederland te geven. De markt van bladen voor culturele minderheden kent overwegend kleine kranten, vaak verschijnend als een nieuwsblad. Deze bladen worden onaangekondigd in de markt gezet en verdwijnen vervolgens ook weer snel. Om die reden zijn er nauwelijks bronnen te vinden waarin gegevens over hun (kortstondige) bestaan zijn opgeslagen.

In dit onderzoek was gestreefd naar een inventarisatie van alle (in het najaar van 1999) bestaande gedrukte media met nieuws en andere informatie bestemd voor of gemaakt door culturele minderheden in Nederland. Tot culturele minderheden werden hier eerste en tweede generaties Turken, Marokkanen, Surinamers, Antillianen, Molukkers, Indische Nederlanders, Chinezen, Zuid-Europeanen, vluchtelingen en immigranten uit diverse landen in de Derde Wereld en Oost-Europa gerekend. Blijkens deze inventarisatie verschenen aan het einde van het verslagjaar in Nederland 192 bladen voor culturele minderheden. Van deze bladen werden er 102 via een adres in Nederland uitgegeven. De overige 90 werden niet in Nederland gemaakt, maar waren hier wel verkrijgbaar.

Uit het onderzoek bleek verder dat van de 102 in Nederland vervaardigde bladen er 33 op een grote doelgroep gericht waren, namelijk op alle culturele minderheden in Nederland of geïnteresseerden in de multiculturele samenleving. De andere 69 bladen richtten zich op één of meer specifieke groepen culturele minderheden. Tweederde (68) van deze 102 bladen werd landelijk uitgegeven en eenderde (34) regionaal. Vele bladen kenden een lage verschijningsfrequentie: bijna de helft (47 van de 102) werd minder dan zes keer per jaar op de markt gebracht. Meer dan de helft (58 van de 102) van de bladen had een oplage van minder dan 10.000 exemplaren.

¹ J. Demmenie en N.E. Spits, *Bladen voor culturele minderheden in Nederland. Een inventarisatie van gedrukte media (kranten, tijdschriften, nieuwsbrieven, informatiebulletins) gemaakt voor en door culturele minderheden in Nederland*. Onderzoek in opdracht van het Bedrijfsfonds voor de Pers. Den Haag, december 1999.

Bij het aanbieden van dit rapport lieten wij de staatssecretaris tevens weten voornemens te zijn een dergelijke inventarisatie periodiek te laten vervaardigen.

4.2. Mogelijke kostenbesparingen kleine bladen

Het Bedrijfsfonds boog zich recent ook over de vraag of het voor bladen met een marginale positie wellicht mogelijk is kostenbesparingen in de productiewijze door te voeren, zonder de kwaliteit al te zeer geweld aan te doen. Het Grafisch Economisch Adviescentrum werd gevraagd dit onderzoek ter hand te nemen. Dit leidde medio 2000 tot het GEA-rapport *Checklist voor de workflow voor kleine krantachtige uitgaven*. Naar aanleiding van dit rapport heeft het Bedrijfsfonds een workshop en/of symposium in voorbereiding. Tijdens deze bijeenkomst zullen de resultaten van het onderzoek gepresenteerd worden. Wij zullen ons in dit jaarverslag beperken tot enkele conclusies en in ons volgende jaarverslag uitgebreider op dit onderwerp terugkomen.

Algemene conclusies. Er kunnen alternatieve manieren worden genoemd om tot kostenbesparingen te komen in het productieproces van kleine (krantachtige) uitgaven. Deze mogelijkheden worden echter niet direct veroorzaakt door nieuwe technologie, maar door detailkennis van reeds bestaande mogelijkheden. Nieuwe technologie als *Computer-to-Plate/Computer-to-Press*, het internet en PDF, als nieuwe standaard voor de *workflow* staan in Nederland nog in de kinderschoenen. Deze technologie zal in eerste instantie door grote uitgevers en grafimediabedrijven geadopteerd en ingevoerd moeten worden, voordat het kostenvoordelen op zal leveren voor kleine(re) uitgeverijen. In die zin zijn de uitgevers van kleine (krantachtige) uitgaven 'volgers' en geen *early adopters*. Daarnaast is gebleken dat echte detailkennis van verschillende kostenintensieve processtappen in de productie van een uitgave niet voldoende aanwezig is bij de uitgeverijen van kleine (krantachtige) uitgaven. Deze diepgaande detailkennis is nodig om tot verdergaande kostenbesparingen te kunnen komen.

Belang van uitgeefformule . De visie op de toekomst, het uitgeefbeleid, het inzicht in de markt, de mogelijkheden van de interne organisatie en de daarvan afgeleide keuzen voor het uiterlijk van de uitgave en de productie van de titel zijn belangrijke grenzen voor de uitgever van kleine (krantachtige) uitgaven. Kostenbesparende alternatieven die inbreken op deze uitgangspunten stuiten op weerstand. Een voorbeeld hiervan is: een andere productiedag (daluren) kan leiden tot kostenbesparing, maar betekent ook een andere bezorgdag voor de titel bij de abonnee en de losse verkoop.

Marketing, communicatie en promotie . Een kwalitatief goede titel maken is één. Marketing, communicatie en promotie van de titel bij abonnees, adverteerders, maar ook bij andere relevante intermediairs is daarbij van wezenlijk belang. Als de potentiële lezer of adverteerder niet op regelmatige basis, via andere media, kan zien of horen dat er een voor hem of haar interessante uitgave op de markt is, dan is het moeilijk om nieuwe abonnees te krijgen of adverteerders te werven.

Veel van de ondersteuning op dit gebied wordt lowbudget of op basis van een 'vriendendienst' uitgevoerd. In een samenleving waarin het informatieaanbod toeneemt is marketing en promotie een steeds belangrijker onderdeel van de verkoopstrategie. De uitgevers van kleine (krantachtige) uitgaven hebben hiervoor een klein, of helemaal geen budget. Internet is een medium waarmee redelijk laagdrempelig potentieel een grote doelgroep bereikt kan worden. Maar ook een interessante site bouwen en onderhouden die voldoende *traffic* genereert vergt een flink budget.

Inkoop . De grootste kostenposten van de kleine (krantachtige) uitgaven moeten worden ingekocht: drukken, binden, distributie en papier vormen ca. 30% van de kosten. *Freelancers* (die ook worden 'ingekocht') vormen ongeveer 15% van de kosten en de eigen redactie zo'n 30 a 35%. Dat betekent dat 20% van de kosten te maken heeft met de organisatie van de uitgeverij van de kleine titel. Hierboven is al aangegeven dat detaill kennis van de verschillende processtappen, in relatie tot de randvoorwaarden die de uitgeefformule met zich meebrengt, nodig is om

verdergaande kostenbesparingen te realiseren op dit bedrag dat wordt ingekocht.

Daarnaast speelt volume een belangrijke rol bij inkoop. Naarmate een klant meer volume, in aantallen titels of geld, inbrengt is het makkelijker om kosten te besparen op inkoop. Zowel de detailkennis van de verschillende processtappen als het volume ontbreken bij de uitgever van kleine (krantachtige) uitgaven.

Kennis . Detailkennis over de verschillende processtappen van het productieproces van de kleine (krantachtige) uitgave ontbreekt bij de uitgever/directeur van deze uitgeverijen. Deze kennis ontbreekt of de eindverantwoordelijke voor de kleine uitgave heeft, gezien alle andere verantwoordelijkheden en taken, onvoldoende tijd om alle details uit te zoeken en daarmee een inkoop- of onderhandelingsproces in te gaan.

Distributie en losse verkoop . Een belangrijk zorgpunt voor de toekomst van kleine (krantachtige) uitgaven is distributie. Nederland is een abonnementenland en het wordt steeds complexer en daarmee duurder om Nederlanders in alle uithoeken van het land hun wekelijkse of maandelijks lijfblad toe te sturen. Uit gesprekken met experts op dit gebied is ook gebleken dat één punt met betrekking tot distributie als een paal boven water staat: het wordt alleen maar duurder.

Genereren van inkomsten . Hoewel dit geen expliciet onderdeel was van het onderzoek, is toch duidelijk geworden dat het genereren van inkomsten, vooral uit advertenties, maar ook uit bijvoorbeeld merchandising het grootste probleem is van de kleine (krantachtige) uitgave.

4.3. Onderzoeksbeleid 2001

Voor het jaar 2001 staan de volgende onderzoeksactiviteiten gepland:

Nieuwe elektronische ontwikkelingen en de pers . In 1991 bracht een delegatie van het bestuur het beleidsessay *Tussen krantebedrijven mediaconcern* uit, dat was voortgevloeid uit een oriëntatiereis in de Verenigde Staten en Japan die door die delegatie was gemaakt

om nieuwe ontwikkelingen in de persbedrijfstak te signaleren. In het kader van een actualisering van dat essay organiseerde het bestuur in maart 1995 een symposium over de toekomst van de krant in Nederland. Ter gelegenheid van dat symposium werd een publicatie vervaardigd over pers, journalistiek en democratie (*Het bedreigde debat?!).* Het beleidsessay *Vernieuwend persbeleid* van september 1997 was een verdere stap op deze weg. Voor 2001 staat opnieuw een actualisering op de agenda, mede gelet op de stormachtige ontwikkelingen op het gebied van nieuwe media en nieuwe technologie. Naast een wetenschappelijk onderzoek naar de betekenis van de nieuwe media voor de pluriformiteit en de rentabiliteit en vormgeving van webuitgaven, wordt een meer praktisch georiënteerd onderzoek (in de vorm van een studiereis) ondernomen door het Bedrijfsfonds zelf naar elektronische ontwikkelingen en de betekenis daarvan voor de pers. Dergelijke informatie zal bovendien relevant kunnen zijn wanneer het Bedrijfsfonds zich ook op het stimuleren van niet-gedrukte journalistieke informatieproducten zou kunnen gaan toeleveren.

Media en allochtonen. Voortbordurend op de activiteiten die het Bedrijfsfonds in 2000 op dit gebied heeft ondernomen en aansluitend bij de beoogde uitbreiding van de werkingssfeer van het Bedrijfsfonds richting allochtonenbladen, wil het Bedrijfsfonds in 2001 nader onderzoek op dit gebied doen. In samenspraak met universitaire en andere instellingen, waaronder onderzoekers van de Nijmeegse Universiteit, de Stichting Mixed Media en de NVJ-Werkgroep Media en Migranten, zullen de volgende onderwerpen nader worden onderzocht:

- functie van lokale/gratis bladen voor etnische/culturele minderheden
- actualisering van eerder onderzoek inventarisatie allochtonenbladen.

Toekomst lokale en regionale media. Het Bedrijfsfonds is voornemens op het gebied van pluriforme nieuwsvoorziening op lokaal of regionaal niveau onderzoek op gang te brengen. Dat geschiedt al enigermate via de in het tweede hoofdstuk besproken weg van de persmonitor. Deze monitor kan in kaart brengen

waar en hoe de pluriforme nieuwsvoorziening op lokaal/regionaal niveau wordt verschaald. We zijn voorts met de nieuwsbladpers in overleg over mogelijkheden van nader onderzoek op het gebied van knelpunten in deze sector.

HOOFDSTUK 5

FINANCIËLE MIDDELEN

5.1 Inleiding

Voordat in dit hoofdstuk de jaarrekening van ons fonds over 2000 wordt gepresenteerd, geven wij eerst een overzicht van de bronnen van de financiële middelen van ons fonds en de wijze waarop wij over deze middelen beschikken.

Herkomst financiële middelen . De financiële middelen van het Bedrijfsfonds voor de Pers zijn oorspronkelijk afkomstig uit de opbrengsten van de etherreclame. De eerste middelen verkregen wij in de vorm van dotaties in het kader van de etherreclame compensatie-uitkeringen die de pers ter beschikking werden gesteld in de periode 1967 tot en met 1973. Daarnaast ontvingen wij middelen uit de opbrengsten van een tijdelijke opslag van 5% op de tarieven van de etherreclame gedurende de jaren 1973 tot en met 1976.

In verband met de Compensatieregeling voor Dagbladen werden in de jaren 1983, 1985 en 1987 dotaties gedaan. In 1988 ontvingen wij eveneens een dotatie ten behoeve van de uitvoering van de in de vorige zin genoemde regeling, maar nu op grond van de op 1 januari van dat jaar in werking getreden Mediawet. Deze voor de Compensatieregeling ter beschikking gestelde middelen waren evenals voorheen afkomstig uit de opbrengsten van de etherreclame.

Naast deze dotaties uit het verleden hebben wij ook inkomsten uit rentebaten. Deze rentebaten worden voornamelijk ontvangen uit beleggingen en voor een klein deel uit kredieten, die wij in het kader van onze taken op het gebied van de individuele steunverlening verstrekken.

Financiële voeding sedert wijziging Mediawet in 1991 . Sedert een wetswijziging in 1991 bepaalt de Mediawet dat de voor cultuur verantwoordelijke bewindspersoon – dit is thans de staatssecretaris van OCenW – jaarlijks zal vaststellen welk percentage van de inkomsten uit reclameboodschappen van zowel de Stichting Etherreclame als van de commerciële omroepinstellingen die op grond van de wet toestemming hebben verkregen, jaarlijks wordt uitgekeerd ten behoeve van ons fonds. Dit percentage zal niet hoger dan 4% zijn. Op grond van de overweging dat ons fonds vooralsnog over voldoende

financiële middelen beschikte om zijn taak naar behoren uit te voeren, is in de periode 1989 tot en met 2000 het hiervoor genoemde percentage door de verantwoordelijke bewindspersoon steeds op nul gesteld en zijn dus geen additionele financiële middelen ter beschikking gekomen. Ook voor 2001 verwachten wij hetzelfde.

Financieel beheer . Als zelfstandig bestuursorgaan voert het Bedrijfsfonds zelfstandig het beheer over de financiële middelen. Over de wijze waarop wij ons gedurende het verslagjaar van deze taak hebben gekweten, geven wij nadere gegevens in de hiernavolgende balans, de staat van baten en lasten en de toelichting op beide. Ter vergelijking zijn de cijfers over 1999 bijgevoegd.

Op grond van artikel 126 van de Mediawet behoeven onze jaarlijkse begroting en onze jaarrekening goedkeuring van de staatssecretaris van OCenW. Onze jaarrekening over 1999 verkreeg in de loop van het verslagjaar deze goedkeuring. Datzelfde gold voor de begroting van ons fonds voor 2001. Gezien onze wettelijke taak op het gebied van financiële steunverlening aan individuele persorganen en gelet op de omvang op de inherente risico's die bij het verstrekken van financiële steun in de vorm van een krediet voor ons fonds uit die wettelijke taak voortvloeien, achten wij het opnemen op de balans van het Bedrijfsfonds van een Voorziening risico's kredietverlening noodzakelijk. Jaarlijks bij de voorbereiding van onze jaarrekening bekijken wij per afzonderlijk verstrekt krediet of er aanleiding is de voorziening aan te passen.

Nationale Investeringsbank (NIB) . De NIB fungeert reeds lang als intermediair bij de financiële steunverlening uit het fonds bij kredietverstrekking aan afzonderlijke persorganen. De bank stelt in overleg met ons kredietoffertes op, waarin de vorm en de voorwaarden van de financiële steunverlening zijn vastgelegd. De hieruit voortvloeiende kredietovereenkomst wordt dan ook tussen het desbetreffende persorgaan en de NIB namens ons afgesloten. De bank beheert voor ons de verstrekte kredieten, administreert de ontvangsten van aflossingen en rentebedragen, controleert als eerste of kredietvoorwaarden worden nageleefd en signaleert een eventueel in gebreke blijven van kredietnemers

in dit opzicht. Met betrekking tot deze zaken voeren wij indien nodig overleg met de NIB.

Tevens stelt de bank in bepaalde gevallen en op ons verzoek een financieel-economisch onderzoek in bij persorganen die bij ons een aanvraag om financiële steun hebben ingediend. Voor een dergelijk onderzoek kunnen wij ons echter ook tot andere deskundigen wenden.

Euro-gelden . In het verslagjaar heeft het Ministerie van OCenW aan het Bedrijfsfonds voor de Pers gelden ter beschikking gesteld om de overgang naar de Euro te bewerkstelligen. Daar in 2000 geen activiteiten hieromtrent zijn ontwikkeld, zijn deze gelden gereserveerd voor 2001.

5.2 Jaarrekening

Balans per 31 december 2000

31 12 2000		31 12 1999		
NLG	NLG	NLG	NLG	Activa
P.M.		P.M.		
	P.M.		P.M.	Vaste activa
				Inrichting en inventaris (1)
				Som der vaste activa
				Vlottende activa
3.621.571		3.734.571		Steunverleningskredieten (2)
1.278.022		1.223.014		Te vorderen interest (3)
45.611		45.258		Vooruitbetaalde en te ontvangen bedragen (4)
38.305.058		40.002.040		Liquide middelen (5)
	43.250.262		45.004.883	Som der vlottende activa
	43.250.262		45.004.833	
				Passiva
				Vermogen
23.887.777		24.485.557		Vermogen begin boekjaar
-1.561.483		-597.780		Saldo boekjaar
	22.326.294		23.887.777	
				Voorzieningen
3.169.771		2.968.371		Voorziening kredietverlening (6)
15.000.000		15.000.000		Voorziening uitvoering Compensatie- regeling voor Dagbladen (7)
	18.169.771		17.968.371	
	189.000		189.000	Verplichtingen uit hoofde van steunverlenings-kredieten
	2.565.197		2.959.735	Kortlopende schulden (8)
	43.250.262		45.004.883	

Staat van baten en lasten over 2000

2000		1999	
NLG	NLG	NLG	NLG
Baten			
Interestbaten minus -lasten			
-		1.207.260	Leningen u/g (9)
-		-9.756	Leningen o/g
1.562.163		1.414.814	Liquide middelen
	1.562.163	2.612.318	
	372	18.274	Overige baten
	1.562.535	2.630.592	
Lasten			
Individuele steunverlening			
Subsidies (10):			
1.055.000		1.377.850	- Financiële steun t.b.v. persorganen
972.113		587.796	- Financiële steun t.b.v. onderzoek in opdracht van derden
2.027.113		1.965.646	
3.673		28.095	Vorbereidings- en uitvoeringskosten
201.400		454.590	Voorziening kredietverlening (11)
	2.232.186	2.448.331	
	85.267	77.554	Onderzoekskosten
Apparaatskosten			
146.525		155.104	Bestuurskosten
378.900		296.593	Personeelskosten
199.412		188.506	Bureaunkosten
81.728		62.284	Algemene kosten
	806.565	702.487	
	-1.561.483	-597.780	Saldo

5.3. Toelichting bij de jaarrekening

Algemeen . Het Bedrijfsfonds voor de Pers is ingesteld op grond van artikel 123 van de Mediawet welke is ingegaan op 1 januari 1988. De wet is sindsdien enige malen aan wijziging onderhevig geweest. De bepalingen in de Mediawet zijn nader uitgewerkt in het Mediabesluit. Het fonds heeft rechtspersoonlijkheid.

Doelstelling van het Bedrijfsfonds voor de Pers is het handhaven en bevorderen van de pluriformiteit van de pers voorzover die van belang is voor de informatie en opinievorming. Taken van het Bedrijfsfonds zijn onder andere het verlenen van financiële steun ten behoeve van persorganen en het verrichten dan wel doen verrichten van onderzoek met betrekking tot het functioneren van de pers. De verantwoordelijkheid voor het cultuur- en mediabeleid berust bij de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCenW).

De financiële steunverlening kan volgens de Mediawet en het Mediabesluit als volgt plaatsvinden:

- als steun aan afzonderlijke persorganen in de vorm van kredieten en kredietfaciliteiten ten behoeve van een project gericht op een rendabele exploitatie binnen een redelijke periode;
- als steun aan afzonderlijke persorganen in de vorm van een uitkering ten behoeve van een eenmalige reorganisatie van een persorgaan indien het project niet op doeltreffende wijze kan worden uitgevoerd met behulp van een krediet of kredietfaciliteit;
- als steun in de vorm van een uitkering ten behoeve van dagbladen, waarvan de exploitatie in het jaar waarover steun wordt verleend verlieslijdend is geweest als gevolg van hun oplage en verspreidingspositie, de zogenaamde Compensatieregeling voor Dagbladen;
- als steun in de vorm van een uitkering voor gezamenlijke projecten van persorganen, gericht op structurele verbetering van de exploitatiepositie van die persorganen binnen een redelijke termijn;
- als steun in de vorm van een uitkering ten behoeve van

- organisatieonderzoek gericht op de structurele verbetering van de exploitatie van een persorgaan;
- als steun in de vorm van een uitkering voor onderzoek ten behoeve van de persbedrijfstak als geheel mits het onderzoek past in de doelstellingen van het fonds.

Sedert het in werking treden van de Mediawet op 1 januari 1988 werd jaarlijks door de verantwoordelijke bewindspersoon bepaald of bedragen aan het Bedrijfsfonds voor de Pers ter beschikking werden gesteld ten behoeve van de financiële steunverlening door het fonds. Eind 1991 is de Mediawet op een aantal punten gewijzigd in het kader van de Wet Landelijke Commerciële Omroep. Een aanpassing van de wijze van financiële voeding van het Bedrijfsfonds maakte deel uit van deze wetswijziging.

Bepaald is dat de verantwoordelijke bewindspersoon jaarlijks zal vaststellen welk percentage van de inkomsten van de Stichting Etherreclame en van de inkomsten van commerciële omroepinstellingen, die op grond van de wet toestemming hebben gekregen als bedoeld in artikel 71b van de Mediawet, wordt uitgekeerd ten behoeve van het fonds. De wet bepaalt verder dat dit percentage niet hoger zal zijn dan 4%.

Vanaf het jaar 1989 tot en met het jaar 2000 zijn voor het Bedrijfsfonds geen financiële middelen beschikbaar gekomen uit hoofde van de daartoe in de Mediawet getroffen regelingen, omdat naar het oordeel van de verantwoordelijke bewindspersoon, de financiële middelen, waarover het fonds reeds beschikte, voldoende waren te achten voor de uitoefening van de functie van het Bedrijfsfonds in deze jaren. Het bestuur van het fonds verwacht dat ook voor 2001 het voedingspercentage door de staatssecretaris van OCenW op nul zal worden gesteld.

In het kader van de ontwikkeling van het mediabeleid wordt bij het ministerie van OCenW in de huidige fase gewerkt aan een herijking van het persbeleid. In het licht van die herijking heeft het fonds in september 1997 een essay het licht doen zien over de kansen en bedreigingen die voor de pluriformiteit van de pers

uitgaan van de ontwikkelingen die zich op zowel maatschappelijk als technologisch gebied hebben voorgedaan sedert de totstandkoming van het fonds in 1974. Met het essay beoogt het fonds tevens het overheidsbeleid ten aanzien van de media, met speciaal oog voor het persbeleid, een nieuwe plaats te geven in de ontwikkelingen zoals deze zich naar verwachting in de toekomst, gezien op middellange termijn, voor zouden kunnen doen. Dit beleidsessay is in het najaar van 1998 met de staatssecretaris van het ministerie van OCenW, de heer dr. F. van der Ploeg, besproken. In 1999 heeft dit tot nadere voorstellen omtrent de ondersteuning van bladen voor culturele minderheden geleid en in 2000 zijn nadere voorstellen rond het stimuleren van journalistieke informatieproducten via het internet ontwikkeld.

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling. De activa en passiva zijn opgenomen voor de nominale waarde tenzij anders is vermeld. Ten laste van de Staat van Baten en Lasten zijn in het verleden voorzieningen gevormd voor nog te verrichten uitkeringen met betrekking tot de uitvoering van de Compensatieregeling voor Dagbladen.

Uitkeringen aan persorganen uit hoofde van de steunverlening, die niet het karakter hebben van een kredietverlening, worden als last verantwoord in het verslagjaar waarin door het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers een besluit tot uitkering is genomen.

Op grond van de Mediawet kan individuele financiële steunverlening in de vorm van kredieten en kredietfaciliteiten aan persorganen onder andere plaatsvinden, indien de noodzakelijke steun niet of niet afdoende op andere wijze kan worden verkregen. Gezien de omvang van de kredietverlening en gelet op de inherente risico's die voor het Bedrijfsfonds voor de Pers uit de wettelijke taak voortvloeien wordt een voorziening noodzakelijk geacht. Bij de bepaling van de hoogte van de voorziening wordt uitgegaan van de specifieke risico's in elk van de uitstaande kredieten. De mutaties in deze voorziening worden in de Staat van Baten en Lasten verantwoord onder het hoofd 'Voorziening kredietverlening'.

Bij de kredietverlening aan persorganen is in het algemeen overeengekomen dat er rente over het verstrekte krediet moet

worden voldaan. In sommige gevallen wordt gelijktijdig bepaald dat indien aan de voorwaarden van het krediet wordt voldaan, de rente geheel of gedeeltelijk kan worden kwijtgescholden.

Om deze reden worden rentebaten uit dezen hoofde eerst na ontvangst in de jaarrekening verwerkt.

De overige lasten en baten worden verantwoord in het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Balans (in guldens)

Inrichting en inventaris (1)

Aanschaffingen worden in het jaar van aanschaf volledig afgeschreven.

Steunverleningskredieten (2)

2000	1999	
3.734.571	3.014.781	Stand 1 januari
-	719.790	Bij: verstrekte nieuwe kredieten
-113.000	-	Af: ontvangen aflossing
3.621.571	3.734.571	Stand 31 december

Te vorderen interest (3)

31 12 2000	31 12 1999	
1.274.791	1.223.014	Deposito
3.231	-	Rekening-courant
1.278.022	1.223.014	

Vooruitbetaalde en te ontvangen bedragen (4)

31 12 2000	31 12 1999	
23.841	23.113	Huur en servicekosten pand
17.790	17.790	Waarborgsommen
2.275	2.493	Vooruitbetaalde kopieerkosten
1.705	1.862	Overige
45.611	45.258	

Liquide middelen (5)

Het saldo van de liquide middelen per 31 december 2000 bestaat uit de op de bankrekeningen beschikbare middelen.

De onder de liquide middelen opgenomen deposito's zijn als volgt samengesteld:

Bedrag	Looptijd	Rente
f 1.000.000	van 27 11 2000 tot 29 01 2001	4,75%
f 3.500.000	van 24 02 2000 tot 26 02 2001	4,20%
f 3.500.000	van 24 02 2000 tot 24 02 2010	6,00%
f 10.000.000	van 25 02 2000 tot 25 02 2002	3,35%
f 10.000.000	van 24 02 2000 tot 24 02 2004	3,65%
f 10.000.000	van 24 02 2000 tot 24 02 2009	4,40%

Voorziening kredietverlening (6)

2000	1999	
2.968.371	2.513.781	Stand 1 januari
201.400	454.590	Bij: toevoeging ten laste van het resultaat
3.169.771	2.968.371	Stand 31 december

Voorziening uitvoering Compensatieregeling voor Dagbladen (7)

Betreft de voorzieningen voor de te verrichten uitkeringen met betrekking tot de uitvoering van de Compensatieregeling voor Dagbladen. Het Bedrijfsfonds heeft in haar essay *Vernieuwend persbeleid* geconcludeerd dat de compensatieregeling niet past in een persbeleid dat is gericht op openheid en vernieuwing. Aangezien de politieke besluitvorming over het nieuwe persbeleid nog niet is afgerond, heeft het bestuur van het Bedrijfsfonds besloten de voorziening vooralsnog te handhaven. Het saldo ultimo 2000 bedraagt ongewijzigd f 15 miljoen.

Kortlopende schulden (8)

31 12 2000	31 12 1999	
-	372.934	Kredietinstellingen
2.565.197	2.586.801	Overige schulden en overlopende passiva
2.565.197	2.959.735	

Overige schulden en overlopende passiva

31 12 2000	31 12 1999	
2.211.452	2.275.855	Uitkeringen uit hoofde van individuele steunverlening
200.000	200.000	Vorbereidings- en uitvoeringskosten
		Compensatieregeling voor Dagbladen
6.000	-	Euro-gelden
147.745	110.946	Overige
2.565.197	2.586.801	

Leningen u/g (9)

De interestbaten over 1999 betreffen voor een bedrag ad f 1.200.000,- boeterente in verband met vervroegde aflossing door de Staat der Nederlanden, welke opbrengst in 1999 geheel ten gunste van het resultaat is gebracht.

Staat van baten en lasten (in guldens)

2000

1999

Subsidies (10)

Financiële steun ten behoeve van persorganen:

1.055.000	-	Friesch Dagblad ten behoeve van een reorganisatie mede in verband met een internetproject
-	150.000	Stichting Media voor Mensen met een Verstandelijke Handicap (MMVH) ten behoeve van een eenmalige reorganisatie van de exploitatie van het maandblad OKEE-krant
-	154.850	Casas Media BV ten behoeve van een eenmalige reorganisatie van de exploitatie van de Landelijke Allochtonenkrant
-	550.000	Stichting Bijeen ten behoeve van het maandblad Bijeen
-	970.000	Nedag Beheer ten behoeve van een eenmalige reorganisatie van de exploitatie van het Nederlands Dagblad
-	-447.000	Boom Pers Courantenuitgeverij BV ten behoeve van Zuid-Oost-Nieuws (voorheen Coevorder Courant), dit betreft de terugnemng van een toezegging uit 1997

1.055.000

1.377.850

Financiële steun ten behoeve van onderzoek in opdracht van derden:

41.948	-	Faculteit der Politieke en Sociaal-Culturele Wetenschappen ten behoeve van een onderzoek inzake de conferentie <i>Journalistieke Cultuur in de twintigste eeuw</i>
126.155	-	Stichting Mixed Media ten behoeve van een inventarisatie van allochtone, werkzoekende journalisten en het verkrijgen van een beeld van eerdere ervaringen met instroomprojecten van allochtone journalisten
21.458	-	The Amsterdam School of Communications Research (ASCoR) ten behoeve van het onderzoek <i>Journalistiek in Nederland: een analyse van de mensen, de belangrijkste thema's en de (inter)nationale context</i>
322.500	-	Stichting Het Nederlands Persmuseum ten behoeve van een onderzoek van het Nederlands Persmuseum naar de vaste opstelling <i>Start de Persen</i>
65.052	-	Katholieke Universiteit Nijmegen ten behoeve van een onderzoek naar verschillen in 'nieuwsframing' en kennisverwerving bij lezers van een print- en een online-versie van een landelijke en regionale krant
15.000	-	Nederlandse Vereniging van Journalisten ten behoeve van een onderzoek Mediatraining Minderhedenorganisaties
80.000	-	Stichting Integratie Allochtonen ten behoeve van het

		onderzoek voor het Europees Multicultureel Magazine Mediaproject (EM3)
300.000	-	Nederlands Uitgeversverbond (NUV) ten behoeve van het onderzoeksproject Monitor Elektronische Producten
-	162.500	Centraal Bureau voor Courantenpubliciteit (Cebuco) ten behoef van een katernenonderzoek (proefonderzoek)
-	84.500	Congres Vrouwen in de Media 1999 ten behoeve van het onderzoek in het kader van de voor-bereiding van het congres Vrouwen in de Media 1999
-	218.500	Stichting Krant in de Klas (NUV/NDP) ten behoeve van de tweede fase van het onderzoek naar de ontwikkeling van de krantleesgewoonte onder jongeren
-	98.600	Nederlands Uitgeversverbond, Groep Nederlandse Dagbladpers (NUV/NDP) ten behoeve van een onderzoek alternatieven dagbladbezorging
-	23.696	Vakgroep Sociologie van de Rijksuniversiteit Groningen ten behoeve van het onderzoek naar informatiezoekgedrag en politieke kennis van parlementair journalisten
	972.113	587.796
	2.027.113	1.965.646

Voorziening kredietverlening (11)

Verwezen wordt naar de specificatie onder het hoofd
'Voorziening kredietverlening' op bladzijde 69.

5.4. Accountantsverklaring

Opdracht . Wij hebben de in dit rapport opgenomen jaarrekening 2000 van het Bedrijfsfonds voor de Pers te Den Haag gecontroleerd. De jaarrekening is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het bestuur van het fonds. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake de jaarrekening te verstrekken.

Werkzaamheden . Onze controle is verricht overeenkomstig algemeen in Nederland aanvaarde richtlijnen met betrekking tot controleopdrachten. Volgens deze richtlijnen dient onze controle zodanig te worden gepland en uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang bevat. Een controle omvat onder meer een onderzoek door middel van deelwaarnemingen van informatie ter onderbouwing van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. Tevens omvat een controle een beoordeling van de grondslagen voor financiële verslaggeving die bij het opmaken van de jaarrekening zijn toegepast en van belangrijke schattingen die het bestuur van het fonds daarbij heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening. Wij zijn van mening dat onze controle een deugdelijke grondslag vormt voor ons oordeel.

Oordeel. Wij zijn van oordeel dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van het vermogen op 31 december 2000 en van het resultaat over 2000 in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving.

Den Haag, 21 februari 2001

KPMG Accountants NV

Bedrijfs- Het Bedrijfsfonds voor de Pers is een bij de wet (Mediawet) ingesteld zelf-fonds standig bestuursorgaan [Prinsessegracht 19] dat ten doel heeft het handhaven voor de en bevorderen van de pluitformiteit van de pers [2514 AP Den Haag] voor Pers zover die van belang is voor de informatie en opinievorming [070 361 71 11]